

О Т Ч Е Т

ЗА

ДЕЙНОСТТА НА НАЦИОНАЛЕН

ЦЕНТЪР ПО НАРКОМАНИИ

2014 година

СЪДЪРЖАНИЕ:

I. СТРУКТУРА.....3стр.

II.НОРМАТИВНО ОСИГУРЯВАНЕ.....4стр.

**III.ДЕЙНОСТИ ПО ИЗМЕНЕНИЕ НА НОРМАТИВНАТА УРЕДБА, УЧАСТИЕ
В РАБОТНИ ГРУПИ, ПРЕДСТАВИТЕЛСТВО В НАЦИОНАЛНИ СЪВЕТИ,
УЧАСТИЕ В МЕДИЙНИ СЪБИТИЯ5стр.**

IV.ДЕЙНОСТИ ПО ПРОГРАМИ.....11стр.

V. ОТЧЕТ ЗА ДЕЙНОСТТА НА ДИРЕКЦИЯ“НФЦННПИ“12стр.

VI. ОТЧЕТ ЗА ДЕЙНОСТТА НА ДИРЕКЦИЯ „МРКДНТН“37стр.

I. СТРУКТУРА НА НАЦИОНАЛЕН ЦЕНТЪР ПО НАРКОМАНИИ

Националният център по наркомании е създаден с Постановление № 363/ 29.12.2004г. за структурни промени в системата на здравеопазването (обн. - ДВ, бр.3 от 2005г.). Центърът е юридическо лице – второстепенен разпоредител с бюджетни кредити, чиято издръжка се формира от бюджетни средства към министъра на здравеопазването. Центърът осъществява своята дейност самостоятелно и в сътрудничество с останалите здравни и лечебни заведения, както и с други ведомства, организации и институции.

Националният център по наркомании се състои от три дирекции: Дирекция „Административно – стопанско и правно обслужване”, дирекция „Национален фокусен център за наркотици и наркомании, проучвания, информация” и дирекция „Методологическо ръководство и координация на дейностите за намаляване търсенето на наркотици” (дирекция „МРКДНТН”). Утвърдената численост на персонала е 20 щатни бройки.

Центърът осъществява:

- Координация и методическо ръководство по проблемите на злоупотребата и зависимостта от наркотични вещества, включително на дейностите, свързани с превенция на злоупотребата с наркотични вещества, с лечение, с намаляване на здравните вреди и рехабилитация на лица, злоупотребяващи или зависими от наркотични вещества.
- Специализиран контрол на лечебната дейност по отношение на лица, злоупотребяващи или зависими от наркотични вещества.
- Експертна дейност в областта на наркоманиите.
- Научни изследвания в областта на злоупотребата и зависимостите към наркотични вещества.
- Методическо ръководство по отношението на изграждането и развитието на национална, публична, информационна система по наркотиците и наркоманиите.
- Развива, подпомага и инициира научноизследователска дейност, която обхваща теоретични и приложни изследвания в областта на употребата на наркотици и психоактивни вещества в България, нейната социална база и последици.
- Осъществява национална координация на изследванията, свързани с употребата на наркотични вещества и последиците от нея.

- Осъществява сътрудничество с чуждестранни и международни институции в областта на изследователската практика и функционирането на националните и международните публични, информационни системи по проблемите, свързани с употребата на наркотици.
- Представителство на Република България в обединената европейска информационна система в областта на наркотиците и наркоманиите.

II. НОРМАТИВНО ОСИГУРЯВАНЕ

Националният център по наркомании изпълнява дейности, регламентирани в:

- Закон за контрол на наркотичните вещества и прекурсорите (обн., ДВ, бр. 30 от 02.04.1999 г., посл. изм., ДВ, бр. 29 от 16.04.2010 г.),
- Закон за здравето (обн., ДВ, бр. 70 от 10.08.2004 г., ... посл. изм., ДВ, бр. 110 от 30.12.2008 г.);
- Наредба № 6 от 11.04.2014 г. за условията и реда за осъществяване програми за превенция на употребата на наркотични вещества (обн., ДВ, бр. 35 от 22.04.2014 г.);
- Наредба № 7 от 07.09.2011 г. за условията и реда за осъществяване на програми за намаляване на вредите от употребата на наркотични вещества (обн., ДВ, бр. 75 от 27.09.2011 г.);
- Наредба № 8 от 07.09.2011 г. за условията и реда за осъществяване на психосоциална рехабилитация на лица, които са били зависими или са злоупотребявали с наркотични вещества (обн., ДВ, бр. 75 от 27.09.2011 г.);
- Наредба № 2 от 20.06.2012 г. за условията и реда за осъществяване на програми за лечение с агонисти и агонисти-анттагонисти на лица зависими към опиоиди (обн., ДВ, бр. 49 от 29 юни 2012 г.);
- Наредба за изменение на Наредба № 24 от 2004 г. за утвърждаване на медицински стандарт „Психиатрия” (обн. ДВ, бр. 49 от 29 юни 2012 г.);
- Правилник за организацията и дейността на Национален съвет по наркотични вещества;
- Правилника за функциите, задачите и устройството на НЦН (обн., ДВ, бр. 29 от 27.03.2001 г., изм., ДВ, бр. 3 от 13.01.2005 г., изм., ДВ, бр. 46 от 06.06. 2006 г.);

III. ДЕЙНОСТИ ПО ИЗМЕНЕНИЕ НА НОРМАТИВНАТА УРЕДБА

През годината продължи започнатата от 2013 г. процедура по изменение на Правилник за функциите, задачите и устройството на Национален център по наркомании във връзка с промени в нормативната уредба: Закон за контрол върху наркотичните вещества и прекурсорите, Наредба № 6 от 11.04.2014 г. за условията и реда за осъществяване програми за превенция на употребата на наркотични вещества (обн., ДВ, бр. 35 от 22.04.2014 г.), Наредба № 8 от 07.09.2011 г. за условията и реда за осъществяване на психосоциална рехабилитация на лица, които са били зависими или са злоупотребявали с наркотични вещества (обн., ДВ, бр. 75 от 27.09.2011 г.) и Наредба № 2 от 20.06.2012 г. за условията и реда за осъществяване на програми за лечение с агонисти и агонисти-антагонисти на лица зависими към опиоиди (обн., ДВ, бр. 49 от 29 юни 2012 г.).

Поради изброените промени изискванията към центъра се увеличиха многократно:

1. С промените на Закона за контрол върху наркотичните вещества и прекурсорите се създават нови задължения като: длъжностни лица от центъра подпомагат министъра на здравеопазването при осъществяване на специализиран контрол върху лечението на лица, зависими от наркотични вещества; осъществяват контроли мониторинг на дейностите по превенция на употребата на наркотични вещества, психосоциална рехабилитация на лица, злоупотребяващи или зависими от наркотични вещества и намаляване на вредите от употребата на наркотични вещества; създава се и се поддържа служебна база данни на лицата, включени в програми за лечение с агонисти и агонисти-антагонисти.

2. С влязлата в сила от 2012г. Наредба № 2/20.06.2012г. и измененията на Наредба № 24 /2004г. за утвърждаване на медицински стандарт „Психиатрия“ задачите на експертите от НЦН, свързани с контрол на лечебната дейност, се увеличиха.

3. Служебната база данни на лицата, включени в програми за лечение с агонисти и агонист-антагонисти изисква непрекъснато обновяване и отговори на запитвания от лечебните програми.

4. Националният център по наркомании, в лицето на Националния фокусен център е страна по Договор за безвъзмездна помощ за действие № GA. 13.RXT.003.1.0 с Европейския мониторинг център по наркоманиите и наркотиците, което е свързано с

допълнително натоварване на обема на работа по отношение на управлението, изпълнението и отчитането на дейностите и финансовите средства.

Всички тези задачи показват съществуващата диспропорция между функции и отговорности на служителите от Националния център по наркомании и щатната осигуреност на центъра. Определената численост на персонала от 20 щатни бройки е крайно недостатъчна за изпълнение на възложените ни задачи. Определената средна месечна работна заплата в размер на 601,75 лева е значително по-ниска от средната месечна работна заплата за София, която през третото тримесечие на 2014 година е 1071 лв, а в областта на Хуманното здравеопазване и социална работа е 853 лв.¹. Ниската работна заплата, високите изисквания към служителите като знания и опит в областта на зависимостите, административни компетентности, владееене на английски език съчетани с работен ден с продължителност като на администрация прави почти невъзможно наемането на квалифицирани кадри, особено лекари на основен трудов договор.

През годината забавяне на дейността на НЦН и намаляване на мотивацията на екипа оказа Проект на постановление на Министерски съвет за структурни промени в системата на здравеопазването, в който се предвиждаше преобразуване на Национален център по наркомании чрез вливането му в Национален център по обществено здраве и анализи. При оказаната подкрепа на различни партньори и решение на МЗ и Министерски съвет този Проект на ПМС не беше приет.

През 2014 г. служители на НЦН взеха участие в следните работни групи:

- Работна група за изготвяне на проект на Наредба за условията и реда за осъществяване на програми за превенция на употребата на наркотични вещества; Наредба №6/11.04.2014г. е обнародвана в брой 35 на Държавен вестник от 22 април 2014 г.;

- Работна група за предложения за включване на нови вещества в наредбата за реда за класифициране на растенията и веществата като наркотични, разгледани на Експертния съвет към НСНВ;

¹ Данните са взети от НСИ, „[Средна месечна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение по статистически райони и области през 2014 година](#)“ и „Средна месечна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение през 2014 година“ www.nsi.bg

- Работна група за подобряване на координацията и обмена на информация между ведомствата при подготовката на национални позиции и доклади, попълване на въпросници, както и за по-оперативна работа;

- Работна група за актуализирането на Националната стратегия за детето 2008-2018 и за изготвяне на мониторинг за периода 2011-2013 г. към Държавна агенция за закрила на детето;

- Работна група „Координация на дейностите и политиките“, съгласно Заповед № РД-06-20/08.10.2013 г. на Председателя на ДАЗД;

- Работна група „Подобряване на грижите и услугите за детето и семейството“, съгласно Заповед № РД-06-119/08.10.2013 г. на Председателя на ДАЗД;

- Работна група „Превенция на насилието и злоупотреба с деца“ за координиране на изпълнението на Националния план за превенция на насилието 2012 – 2014 г., съгласно Заповед № РД-06-18/08.10.2013 г. на Председателя на ДАЗД;

- Работна група 22 „Здравеопазване“ към Съвета по европейските въпроси, създадена със Заповед № РД-09-184/24.10.2013г. на Министъра на здравеопазването;

- Хоризонтална работна група по наркотици (Horizontal WG on Drugs) към Съвета на Европейския съюз, създадена със Заповед № РД-02-3/09.01.2014г. на Министъра на здравеопазването;

През годината беше извършена работа по изготвяне на Минимални Европейски стандарти за качество в областта на превенцията, лечението, рехабилитацията и намаляване на вредите от употребата на наркотици чрез: участие в онлайн група на Съвета на Европейския съюз и изготвяне на становища към Хоризонталната работна група, участие в дискутирането и подготовката на поредица от становища по отношение на Регламент за новите психоактивни вещества и други обсъждани теми на заседанията.

- Комитет по превенция и информация за наркотиците (Drug prevention and Information Committee) към Европейската комисия, създадена със Заповед № РД-02-3/09.01.2014г. на Министъра на здравеопазването;

- Работната група на Съвета на Европейския съюз за изработване на проект на Минимални Европейски стандарти за качество в областта на превенцията, лечението, рехабилитацията и намаляване на вредите от употребата на наркотици, създадена към Италианското председателство на Европейския съюз;

- Работна група за попълване на Годишен въпросник за наркотиците на Службата по наркотиците на ООН;

- Представителството в Научноизследователския Борд на Малта, Гърция, Кипър и България за взаимно сътрудничество и международна квалификация по отношение на обучението на консултанти в областта на зависимостите;

Промени в нормативната уредба касаеща дейността на Национален център по наркомании, извършени през 2014 г.

През 2014 година служители на Национален център по наркомании взеха участие в промени на следните нормативни документи:

- Правилник за функциите, задачите и устройството на Национален център по наркомании;

- Наредба №6 от 11.04.2014г. за условията и реда за осъществяване на програми за превенция на употребата на наркотични вещества, обнародвана в брой 35 на Държавен вестник от 22.04.2014г. ;

- Предложения за промени в Наредба № 7 от 07.09.2011 г. за условията и реда за осъществяване на програми за намаляване на вредите от употребата на наркотични вещества, обнародвани в брой 44 на Държавен вестник от 27 май 2014 г.

- Предложения за промени в Наредба № 8 от 07.09.2011 г. за условията и реда за осъществяване на психосоциална рехабилитация на лица, които са били зависими или са злоупотребявали с наркотични вещества;

- Предложения по проект за нов Наказателен кодекс в частта Раздал IV „Престъпления против режима на наркотични вещества, аналози на наркотични вещества и прекурсори“.

Представителство и участие в Национални съвети:

- Представителство в Управителния съвет на Европейския център за мониторинг на наркотици и наркомании:

Участието в заседанията на Управителния съвет се състои в подготовка и запознаване на множество документи, свързани с дейността на Европейския център за мониторинг на наркотици и наркомании.

- Представителство в Комитет по превенция и информация за наркотиците към Европейската комисия;

- Представителство в Национален съвет по превенция на престъпността към Министерство на вътрешните работи;

- Представителство в Национален съвет по наркотични вещества към Министерство на здравеопазването;

- Представителство в Национален координационен комитет;

- Представителство в Национален съвет за закрила на детето;

- Представителство в Експертен съвет по лечение на зависимости;

На заседанията на Експертен съвет НЦН представи:

1) данни за развитието на черния пазар на метадон хидрохлорид в страната и предложения за промяна в Наредба №24/2004г. и Наредба № 2/ 2012г.;

2) проблеми при лечението и психосоциалната рехабилитация на деца и младежи, злоупотребяващи с наркотични вещества и предложения за тяхното преодоляване.

- Представителство в Експертен съвет по ХИВ/ СПИН;

- Представителство в Експертен съвет към НСНВ.

През 2014 година служители на Национален център по наркомании взеха участие в следните медийни събития:

- Национално представяне на Годишния доклад по проблемите, свързани с наркотиците и наркоманиите в България за 2013 година. Събитието се състоя на 21 март 2014 г. в залата за пресконференции на Национален пресклуб БТА. В доклада са представени данни за тенденциите и състоянието на проблема с наркотиците в България.

- Интервю за телевизия News7 по повод 26-ти юни – международния ден против злоупотребата с психоактивни вещества и контрабандния трафик.

- Участие в българо-швейцарска конференция на тема“Социалните ползи от интегрирана програма за терапия и намаляване на здравния риск в затворите и общността“ проведена в периода 26-27 юни 2014 г. Конференцията е ориентирана към представители на институциите за изпълнение на наказанията и към институциите и НПО, работещи в сферата на здравните и социални услуги за хората, употребяващи наркотици.

- По повод международния ден за борба с наркотиците - 26 юни е подготвен пространен материал за информационна агенция „Фокус“ със следните основни

акценти: как се отбелязва 26 юни в България; какви информационни кампании се организират и какво още е необходимо да се направи за борбата срещу наркотиците; какви са най-честите причини за първоначална употреба на ПАВ; какъв процент от населението на България е зависимо от наркотиците; достатъчно ефективен ли е моделът за лечение в България; колко време продължава лечението; има ли достатъчно места за лечение в България; кой е най-ефикасният метод за отказване от наркотици и др.

- Обширно интервю за телевизия „Bulgaria ON AIR“ в предаването „Темида“ на тема употреба, цени и пазар на наркотични вещества и в частност амфетамини в страната и Европа;

- Интервю за БНР в гр. Варна по повод канабиса и новите психоактивни вещества, като е засегнат и въпроса за превенцията в България;

- Интервю за телевизия TV7 във връзка с представянето на Годишния доклад на Европейския център за мониторинг на наркотиците и наркоманиите (ЕЦМНН) на 27 май 2014 г. в гр. Лисабон, Португалия. В доклада се представят основните тенденции в употребата на наркотици в Европа, проблеми и прогнози.

- Участие в предаването „Още нещо“ на телевизия Нюз7 с водещи Лара Златарева и Владислав Перелезов с цел дискутиране на промените в Наказателния кодекс.

- Интервю за информационна агенция „Фокус-Нюз“ относно разпространението на наркотични вещества в България – а именно какъв процент от населението е зависимо от наркотици, най- разпространените наркотици в България, вредата от употребата на марихуана и нейното приложение за медицински цели, лечението с метадон и през какви етапи на лечение преминава един наркозависим пациент, последиците от венозното инжектиране на наркотични вещества и кои наркотични вещества се инжектират венозно, след колко приема може да се развие наркотична зависимост, към кои наркотични вещества се развива най-бързо и най-лесно пристрастеност, обръща ли се достатъчно внимание на проблемите на наркозависимите в България, колко време изисква провеждането на лечение на наркозависими и има ли данни за процента на излекувани пациенти, има ли изграден ефективен модел за лечение на наркозависимите в България и др.

- Интервю за в. „Преса“ по повод новите психоактивни вещества и разпространението им в България и Европа;

- Участие в предаването на телевизия bTV „Репортерите“ във връзка с дебата за употребата на марихуана с лечебна цел. Основните дискусии в предаването въпроси са: как въздейства марихуаната върху подрастващите; какви са вредните последици при трайна употреба; има ли данни колко българи са опитвали марихуана и какъв е профилът им; каква е позицията на Националния център по наркомании по темата.

- Участие в репортаж за новините на БНТ 2 относно броя на учениците, които употребяват наркотици, колко е нараснал броят на учениците, които употребяват наркотици през последната година, как да се научим да ги разпознаваме, какви са признаците, обръщат ли се за помощ към Национален център по наркомании и др.

- Подготвен е материал за г-жа Рени Христова – журналист от местен вестник в гр. Монтана и кореспондент на телевизия bTV, която с превантивна цел разказва за живота на едно зависимо момче от града. За тази цел на журналистката са предоставени данни за броя на пациентите, включени в метадоновата програма от регионите на градовете Монтана и Враца, сравнение с броя им от 2013 година, възрастовата им структура и съотношението им спрямо общия брой на пациентите в страната.

- Интервю за емисия „Новини“ на ТВ 7 на 28 май 2014 г. на тема: „Кои са най-търсените наркотици“, ниво на употреба в България, дял на проблемно употребяващите наркотици в България.

- Интервю за обедна емисия „Новини“ на bTV на 09 юни 2014 г. с основна тема употреба на стимуланти сред учениците в България.

- Пресконференция в Национален клуб БТА по повод закриването на НЦН.

IV. ДЕЙНОСТИ ПО ПРОГРАМИ.

Националният център по наркомании работи по следните програми:

1. Националната програма за изпълнение на Плана за действие на Националната стратегия за борба с наркотиците 2014 – 2018 г.
2. Дейности по Договор № GA.14.RTX.003.1.0 за безвъзмездна помощ за действие между Европейския център за мониторинг на наркотиците и наркомании и Националният център по наркомании.

VI. ОТЧЕТ ЗА ДЕЙНОСТТА НА ДИРЕКЦИЯ „НАЦИОНАЛЕН ФОКУСЕН ЦЕНТЪР ЗА НАРКОТИЦИ, НАРКОМАНИИ, ПРОУЧВАНИЯ И ИНФОРМАЦИЯ“

През 2014 г. Националният фокусен център за наркотици и наркомании работеше в състав от шест души, в т.ч. ръководител, четирима експерти и технически сътрудник. Не за първи път и през 2014 година негативно въздействие върху дейността на Националния фокусен център за наркотици и наркомании оказа липсата на своевременно отпускане на средствата по линия на Националната стратегия за борба срещу наркотиците.

Дейности

1. Изследователска дейност

През 2014 г. в Националния фокусен център за наркотици и наркомании или с негово водещо участие и подкрепа бяха осъществени (завършени) общо **15 проучвания от различен тип, а други 4 бяха стартирани или методически подготвени.**

1.1. Завършени проучвания

От всички 15 осъществени (завършени) проучвания шест са насочени към младото население и учениците, три – към специфични групи население, две – към проблемно употребяващи, и четири са от типа на документалните проучвания.

1.1.1. Национално представително проучване относно употребата на психоактивни вещества сред студентите в България.

През месец **септември 2014 г.** стартира подготовката за реализирането на поредното Национално представително проучване сред студентите в България относно нагласи и употреба на психоактивни вещества. Бяха изпратени писма до всички 45 висши учебни заведения, които попаднаха в предварителната извадка. От всички тях 29 отговориха на поканата за съдействие и участие. След проведени контакти с лицата посредници от университетите 26 учебни заведения бяха включени в поименната извадка. Въпросникът за проучването беше актуализиран спрямо развитието на проблемите и европейския моделен въпросник (EMQ) на EMCCDA, като беше разширен за изследователските нужди на НФЦ. Финалният вариант на въпросника включва 52 въпроса, свързани с нагласите и употребата на психоактивни вещества сред студентите в редовна форма на обучение.

През месец **октомври 2014 г.** стартира процедура по избор на агенция за реализиране на проучването относно нагласи и употребата на психоактивни вещества сред студентите в България. За участие бяха поканени три агенции. Назначената Комисия съгласно Заповед на директора разгледа постъпилите оферти и предложи да бъде сключен договор с Агенция Алфа Рисърч. Проучването беше реализирано в периода ноември-декември 2014 г. В началото на 2015 г. предстои вторичната обработка и анализа на данните. Трябва да се подчертае, че това е третото поредно проучване сред студентите в България (предните – през 2006 и 2010 г.), което създава добра база за анализ в динамика и поставя страната ни в позицията на една от малкото европейски държави с подобна база данни.

1.1.2.-1.1.5. Поредица еднопорядкови проучвания относно нагласите и употребата на психоактивни вещества сред учениците от гимназиален курс на обучение (9-12 клас) в училищата на територията на гр. Велико Търново, гр. Хасково, гр. Ямбол и област София.

В изпълнение на своите задачи и функции, свързани с националната и европейската информационни системи по наркотиците Национален фокусен център за наркотици и наркомании подготви и проведе поредица от проучвания относно нагласите и употребата на психоактивни вещества сред учениците от гимназиалния курс (9-12 клас) в училищата на територията на няколко града и една област в България (гр. Велико Търново, гр. Хасково, гр. Ямбол и област София). Поради обема на работата и извадките те бяха организирани в два проекта с два изпълнителя, но с единен въпросник и методика. Въпросникът беше актуализиран от екипа.

През месец **септември** стартира подготовката на проучване сред учениците от 9-12 клас в училищата на територията на гр. Велико Търново и София област. Министерство на образованието и науката оказва съдействие, като предостави данните необходими за изготвяне на извадка, както и разпрати писма до ръководителите на РИО по съответните места.

През месец ноември стартира процедура по избор на агенция за изпълнение на проучването. Бяха поканени три агенции за изпълнител. Комисия със Заповед 37/06.11.2014 г. предложи за изпълнител Маркет ЛИНКС. Теренната работа беше реализирана през месеците ноември-декември.

Също през месец **септември** стартира и подготовката на проучване сред учениците от 9-12 клас в училищата на територията на гр. Хасково и гр. Ямбол. Министерство на

образованието и науката оказва съдействие, като предостави данните необходими за изготвяне на извадка, както и разпрати писма до ръководителите на РИО по съответните места.

През месец ноември стартира процедура по избор на агенция за изпълнение на проучването. Бяха поканени три агенции за изпълнител. Комисия със Заповед 38/06.11.2014 г. предложи за изпълнител МБМД. Теренната работа беше реализирана през месеците ноември-декември.

1.1.6. Проучване на поведенческите характеристики на инжекционно употребяващи наркотични вещества.

През месец **декември** 2013 г. започна подготовката по стартиране на проучване сред инжекционно употребяващи наркотици. Беше сключен договор с Фондация „Инициатива за здраве”, която координираше реализацията на проучването на терен. В началото на 2014 г. беше актуализиран въпросникът, изготвени инструкции за реализиране на теренната работа, матрицата на проучването в SPSS формат. Беше извършен инструктаж на екипа за въвеждането на информацията от проведените интервюта.

1.1.7. Проучване относно характеристики на превантивните дейности

В периода **февруари-април** 2014 г. се проведе седмото проучване относно характеристики на реализираните през 2013 г. превантивни дейности сред партньорите от ОБСНВ, ПИЦ и НПО в страната. Въпросникът беше актуализиран, апробиран, разпространен и впоследствие въведен на електронен носител. Получената информация беше обобщена и включена в Годишния доклад на НФЦ за 2014 г.

Според събраните данни най-често регистрираните интервенции в превантивните дейности през 2013 г. са обучения, насочени към превенция на употребата на наркотици, организиране на семинари, работни срещи и обучения с професионалисти и се увеличава броят на отчетените дискуссионни клубове. Трябва да се каже, че през разглеждания период от 2007-2013 г. сред отчетените от ОБСНВ и ПИЦ превантивни дейности в страната намалява броят на интервенциите, свързани със създаването и разпространението на информационни материали, дигитални и пр. Докато тези интервенции бяха сред най-често отчитаните през 2007-2008 г. в последните две години тяхното прилагане не е толкова широко разпространено.

1.1.8. Проучване на цените на наркотиците на улично ниво.

В периода **февруари-април** беше проведено поредното проучване на цените на наркотиците на улично ниво сред партньорите от ОБСНВ, ПИЦ и НПО в страната. Въпросникът беше актуализиран, апробиран, разпространен и впоследствие въведен на електронен носител. Получената информация беше обобщена и включена в Годишния доклад на НФЦ за 2014 г.

Според данните цената за крек и синсемила е новото, което се появява на пазара. Допреди три години липсваха данни по отношение на цените им, но през 2013 г., макар и без широко разпространение и дори липса в някои области в страната такива се появиха - най-разпространената цена за грам крек е 12.5 евро, а за грам синсемила - 5 евро.

В обобщение по отношение на цените на наркотиците на улично ниво може да се каже, че през периода 2011-2013 г. сериозно се е повишила най-разпространената цена за грам канабис (смола), отново са се появили някои „забравени“ през последните години наркотици, а именно LSD, което също повишава своята цена за доза в разглеждания период, както и появата на крек.

1.1.9. Документално проучване относно отразяването на въпроси, свързани с наркотиците в българските медии.

През 2014 г., беше осъществено поредното от този тип проучване на централния периодичен печат, включващ 1396 на брой публикации от типа: статия, новина, кратка информация и интервю за 2013 г. С това приключи един 7-годишен цикъл на документалното проучване от 2007 до 2013 г. Последната информация беше въведена в предварително изградена матрица (SPSS формат) и след извършване на допълнителна редакторска и техническа работа се получи един общ файл включващ над 8 хиляди записа с параметрите: име на вестника, година, ден от седмицата, вид на публикацията, големина в графичните знаци, тема и подтема. Темите от документалното проучване обхващаха следните области: Епидемиология, Превенция, Последници от употреба, Намаляване щетите и обществени отговори, Предлагане, Нови наркотични вещества и нови начини за употреба. През периода от 2007 до 2013 г., бяха следени 18 всекидневника, 6 седмичника и 2 месечника. Направление "Библиографско и информационно обслужване" към НБКМ бяха партньор по проучването. Официални данни от документалните проучвания до този момент са публикувани в Годишните информационни бюлетини на НФЦ.

1.1.10. През 2014 г. за пореден път беше осъществен проект за събиране и обработване на данни за смъртни случаи от алтернативен източник - изследвания чрез Центровете по съдебна медицина и деонтология в България. Бяха обработени данни за смъртните случаи, свързани с употребата на наркотици на територията на София град и Софийска област през 2014 г. Тези данни съдържат информация за: възраст, пол, година на смъртта, химически анализ на откритите при аутопсията наркотични вещества и алкохол в кръвта и урината, причина за настъпване на смъртта и обстоятелства на смъртта за всеки от случаите в Центъра по Съдебна медицина и деонтология в София (Александровска болница).

1.1.11. Продължи поддържането на Националната информационна система за търсене на лечение във връзка с употребата на наркотици в България, като беше извършена обработка на постъпилите данни за 2013 г. През 2013 г. тя обхваща 2 154 лица², започващи лечение през годината в 18 болнични, 12 извънболнични звена и центрове, 24 програми за лечение с агонисти и агонист-антагонисти на лица, зависими към опиоиди, медицински центрове в 9 затвора и 1 поправителен дом за непълнолетни в 24 населени места на Република България.

1.1.12. В края на 2013 г. беше подготвено и проведено национално представително проучване относно употребата на психоактивни вещества сред учениците в гимназиален курс на обучение (9-12 клас) в България. То беше осъществено чрез пряка групов анонимна анкета сред 3000 ученика в страната от 9 до 12 клас от Агенция АЛФА РИСЪРЧ. В началото на 2014 г. събраните данни бяха обработени и беше направен първичен анализ. Според резултатите от проучването 28.2 % от учениците от гимназиалния курс са употребявали поне веднъж в живота си някакъв незаконен наркотик, 25.8 % са употребявали нещо през последните 12 месеца, а 15.2 % - през последните 30 дни. Най-употребяваното вещество през последната година е канабисът – 19.6 %, амфетамини – 4.3 %, кокаин – 3.4 %, метамфетамини – 3.2 %, екстази – 3.1 % и т.н.

1.1.13. В края на 2013 г. беше подготвено и проведено национално представително проучване относно употребата на психоактивни вещества сред младото население на възраст между 20 – 34 години в България. То беше реализирано на терен от Институт за социални изследвания и маркетинг МБМД и обхвана 3001 лица на възраст 20-34 години в 116 населени места в страната, чрез индивидуална анкета/надомно интервю. В

² Броят на обхванатите лица се получава след извършване на процедура по идентифициране и елиминиране на дублиранятия (двойното присъствие на едно и също лице в масива данни).

началото на 2014 г. събраните данни бяха обработени и беше направен първичен анализ. Според данни от проучването през последните 12 месеца марихуана са употребили 8.2 % от младите хора в България, хашиш – 1.9 %, екстази – 1.5 %, кокаин и амфетамини – по 1.3 %, хероин – 0.8 % и т.н.

1.1.14. През **ноември-декември** 2013 г. НФЦ осъществи подготовка и провеждане на проучване на нагласите и употребата на психоактивни вещества сред деца, настанени в Домове за деца, лишени от родителска грижа в България. Проучването на терен беше проведено от Агенция АЛФА РИСЪРЧ и обхвана около 430 деца, отглеждани в 24 ДДРЛГ в страната. В началото на 2014 г. събраните данни бяха обработени и беше направен първичен анализ.

1.1.15. Също през **ноември-декември** 2013 г. НФЦ осъществи подготовка и провеждане на проучване на нагласите и употребата на психоактивни вещества сред деца, настанени във ВУИ и СПИ в България. Проучването на терен беше проведено от психолози в съответните институции и обхвана около 240 деца, отглеждани в 3 Възпитателни училища-интернати и 2 Социално-педагогически интернати в страната. В началото на 2014 г. събраните данни бяха обработени и беше направен първичен анализ.

1.2. Започнати или подготвени проучвания

1.2.1. Национално проучване относно употребата на психоактивни вещества сред лицата, настанени в местата за лишаване от свобода.

През месец **октомври** стартира подготовка за Национално представително проучване сред лицата, лишени от свобода в България. За нуждите на проучването беше преведен европейският въпросник за употреба на наркотици сред лицата, лишени от свобода. Той беше адаптиран и на негова основа и на основата на други действащи инструменти беше изготвен финален вариант на въпросника, включващ 50 въпроса, който беше съгласуван с представителите на ГДИН.

През месец **декември** стартира процедура по избор на агенция за реализиране на проучването. Бяха поканени три агенции за участие. Поради недостиг на време работата на терен беше оставена за началото на 2015 г.

1.2.2. Проект „Психологически и социален генезис на отключващо поведение към наркотиците (ГОП)“

През месец октомври стартира подготовката на проект ГОП. За изготвянето на въпросника бяха наети психолози от СУ „Св. Климент Охридски“. До края на годината

беше изготвен въпросник включващ 143 айтема за измерване на личностни характеристики, ситуативни фактори, социални фактори, психологически фактори.

1.2.3. Върви събирането на информация и първи методически анализи по проекта "Обществени разходи, свързани с наркотици и наркомании в България". Този проект има за задача да извърши оценка на всички изразходени в страната ни финансови средства в областта на наркотиците по методология разработена от експертите на EDCDDA и е свързан с поетите от Република България отговорности към Европейския съюз и Европейския мониторинг център за наркотици и наркомании (EMCDDA).

1.2.4. Национално кохортно проучване на смъртността сред употребяващите наркотици (Cohort mortality study)

През 2014 г година стартира подготовката за това проучване, която се състоеше в изготвяне на файл с данни от системата за търсене на лечение във връзка с употреба на наркотици (TDI). Понеже метода на изследването е ретроспективен за по-дълъг период от време (от даден момент назад), файла съдържаше информация за лица, потърсили лечение или лекувани за 10-годишен период, от 2004 до 2013 год. Изведени бяха едномерни разпределения по пол и възраст, ден, месец и година на раждане и година на влизане в програмата и наименованието на самата програма. Като условие за реализирането на проучването бяха преобразувани първите шест цифри от идентификационния код, с който разполагаме в част от ЕГН-то на пациента, с което бихме могли да вървим към идентификацията на лицата. Също така бяха изчистени повтарящите се идентификационни номера (кодове), за да бъдат избегнати случаите на пациентите който са влезнали в дадена година и продължили лечението през следващите години. Така се получи файл (SPSS формат), който съдържаше 12 892 записа и това представляваше целевата кохортата на проучването. Част от този файл, беше изпратен на бъдещите ни партньори по проучването а именно на Националния статистически (НСИ). Те извършиха пилотно проучване, което имаше за цел да се извърши засечка между лицата потърсили лечение и причина за смърт (ако има такава). НСИ разполагат с егн-та и кодове за причина за смъртта, описани по (МКБ-10). След извършената проверка стана ясно, че наличните данни от архивния фонд на TDI са недостатъчни да се извърши нужната за изследването индентификация. Първите шест цифри от егн-та, са неефективни, защото при изписване на едно от тях срещу него излизат поне 5/6 лица със същите 6 цифри и това усложнява процеса по засечката. По препоръка на експертите от НСИ по-полезна за целите на изследването би била

информация за 2-те имена (главно и фамилно) и дата на раждане на пациентите. Така пред екипа на НФЦ се появи нова задача, а именно как да се съберат необходимите данни. Тук трябва да се спомене, че по Закона за защита на личните данни (ЗЗЛД) НЦН е администратор на лични данни и като такъв има право да събира, класифицира, обработва, съхранява и анализира информация, свързана с лица на лечение.

2. Информационна дейност

Националният фокусен център за наркотици и наркомании събира, класифицира, обработва, съхранява, анализира и разпространява информация, свързана с наркотиците и наркоманиите.

Информационната дейност на НФЦ се развива в три основни направления:

- Събиране на информация;
- Обработка, класифициране и анализ на информация;
- Предоставяне на информация.

2.1. Събиране на информация

2.1.1. В рамките на съществуващите възможности и в съответствие с текущите и дългосрочните задачи на НЦН и НФЦ и през изминалата година дирекцията продължи да събира необходимата информация както от структурните звена на Центъра, така и от други ведомства, здравни заведения, медии, институции и т.н. Става дума за специализирана информация, която се отнася до употребата на наркотици, техния трафик, мерките, които се предприемат за ограничаване на предлагането на незаконни наркотични вещества. Тази информация се систематизира като своеобразна база данни, обслужваща различни обобщени годишни доклади.

2.1.2. Както всяка година и през 2014 г. беше свършена огромна по обем работа по подготовката и изготвянето на Годишен национален доклад по проблемите, свързани с наркотици в Република България. В подготвителния период бяха изпратени писма до над 100 институции, организации и експерти и бяха получени близо 90 отговори, които съдържаха общо над 100 текстови и/или таблични материали. При изготвянето на Годишния национален доклад по проблемите, свързани с наркотиците и наркоманиите в България'2014 общо 102 експерти от 89 институции и организации съдействаха и допринесоха в различна степен за информационното му осигуряване. При изготвянето на доклада бяха ползвани и някои обширни бази данни, любезно предоставени от наши партньори.

2.1.3. Продължи дейността по координиране и методическо ръководство на събирането и впоследствие - обработката на информацията за търсене на лечение във връзка с употреба на наркотици (TDI). До края на годината в Интернет базирана електронна версия (И-МИС) бяха попълнени данни за около 1400 случая на потърсили лечение пациенти в лечебните центрове от София, Пловдив, Русе, Варна, Пазарджик, Плевен, Ловеч, Добрич, Враца, Кърджали и Раднево, участващи в системата. Отделно се събираше агрегирана информация от лечебните центрове, които не подават данни в интернет базираната система за търсене на лечение – ДПБ, ЦПЗ, УМБАЛ, МБАЛ, рехабилитационни програми към ЦПЗ и др. Във връзка с разширяването на системата за търсене на лечение съвместно с Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ Отчетните форми за лекуваните пациенти бяха разпратени и до медицинските центрове на местата за лишаване от свобода, след което получихме агрегирани данни за около 400 лишени от свобода, потърсили лечение в медицинските центрове на затворите в Белене, Бобов дол, Бургас, Враца, Ловеч, Плевен, Пазарджик, Пловдив, Сливен и София, както и Поправителен дом за непълнолетни в Бойчиновци.

2.1.4. През 2014 г. стартира интернет базираната електронна система „НБКМ“, предназначена за въвеждане на публикации по темата за наркотиците и наркоманиите в централните печатни и електронни медии на България. През периода януари-декември 2014 г се извърши мониторинг върху 47 издания и бяха въведени 11 565 рубрики. Системата има опции за подържане на база данни, търсачка и агрегиране на статистически данни, като тя беше изготвена в края на 2013 г. чрез договор с фирма „Криейтив партнерс“, а партньорите по въвеждането на информация в системата са служителите от отдел "Библиографско и информационно обслужване" към НБКМ, с които НФЦ работи съвместно от 2008 г.

2.2. Класифициране, обработка и анализ на информация

2.2.1. В НФЦ се извършва допълнителна (вторична) обработка на част от информацията, постъпваща от структурните звена на Центъра и от други външни институции. В повечето случаи тази дейност обслужва информационно външни потребители – най-вече доклади и справки за български и международни институции.

2.2.2. От получените в някои случаи сурови материали бяха изготвени текстове за Годишния национален доклад за състоянието на проблемите свързани с употребата на наркотици в България - 2014 г. по стандартите на EMCDDA.

2.2.3. Като добавка към Годишния доклад 2014 г. на НФЦ за поредна година беше започната подготовката на Годишен информационен бюлетин на НФЦ за 2014 г., в който са представени основни данни относно употребата, трафика и разпространението на наркотични вещества, както и обществения отговор в България. И тази година бяха добавени фигури и графики.

2.2.4. Беше осъществен превод на английски език на Годишния доклад 2014 г.

2.2.5. Във връзка с поддържането на Националната информационна система за търсене на лечение във връзка с употребата на наркотици в България (И-МИС) през 2014 г. беше извършена обработка на резултатите за търсене на лечение през 2013 г. - обхванатите през годината лица в системата бяха общо 2193.

2.3. Предоставяне на информация

2.3.1 На 21 март 2014 г. в конферентната зала на Национален пресклуб БТА се проведе IX Годишна експертна среща за представяне на Годишния национален доклад по проблемите, свързани с наркотиците и наркоманиите в България за 2013 г. (данни за 2012 г.), изготвен от Националния фокусен център за наркотици и наркомании (НФЦ) с подкрепата и санкцията на Националния съвет по наркотичните вещества (НСНВ). Срещата бе организирана от НФЦ. Поканени бяха експерти от основните заинтересувани институции, звена и неправителствени организации, партньори при изготвянето на доклада, както и представители на медиите. Годишният доклад бе представен от директора на Национален фокусен център за наркотици и наркомании Момчил Василев, който запозна присъстващите с някои актуални данни за България в контекста на съпоставянето им с европейски данни и тенденции.

Докладът беше отразен в много медии: Интернет сайтове – “Здраве нет“, Фокус нет“, „Днес БГ“, „Дир БГ“ и „Банкеръ“, Вестниците – „Телеграф“, „Всеки ден“, „Новинар“ и „Монитор“, както и в “Дарик радио“ и телевизия „Нюз 7“.

2.3.2. Бяха подготвени за отпечатване Годишният национален доклад по проблемите, свързани с наркотиците в България'2014 г. и Информационен бюлетин'14 на НФЦ. Беше организирано разпространение на всички готови продукти.

2.3.3. Продължена беше дейността, свързана с разпространението на доклади и др. издания на EMCDDA и НФЦ сред партньори, библиотеки, културни центрове и др. Годишни доклади на EMCDDA и НФЦ бяха разпратени на всички действащи ОСНВ и ПИЦ в страната. Стартира разработването на подробна база данни, свързана с дейностите по ангажимента на НФЦ за разпространение на материали на EMCDDA,

свързани с употреба и трафик на нелегални наркотици в Европа. Към МЗ, НСНВ, ПИЦ/ОбСНВ, НИКК, МОМН, Агенция“Митници“, ГДИН, ГДБОП, НЦОЗА, МО, МВР, ДАЗД, НСИ и др. институции бяха разпратени издания на НФЦ и на EMCDDA.

2.3.4. Поддържаше се активна комуникация със съответните институции и организации по отношение мониторинга на появяващи се нови наркотични вещества в България и нови начини на употреба. Съобщения за регистрирани нови вещества в България бяха обработени и изпратени към Европейския мониторинг център за наркотици и наркомании (EMCDDA), както и към европейските ни партньори. В същото време информация за нови вещества, идваща от EMCDDA и европейските ни партньори беше препращана към националните ни партньори с цел да бъдат информирани.

2.3.5. Продължава поддържането на страницата на НФЦ (www.nfp-drugs.bg) с актуални новини и публикации и основните моменти от проведените изследвания през годината. Продължава и развиването и актуализирането на картата за лечение, поместена в сайта. Тя стартира през март 2007 г. и дава възможност на всеки, който иска, да открие възможно най-пълната и актуална информация за местата и начините за лечение в България на употребяващите наркотични вещества.

2.3.6. Осигури се продължаващо поддържане и на специализирания сайт на НФЦ за нови наркотици (www.ews-nfp.bg) с актуализирана и надеждна информация.

3. Експертна дейност

НФЦ осъществява методическа подготовка, ръководство и контрол, както и координация при изграждането и функционирането на национална публична информационна система по проблемите, свързани с употребата на наркотици.

Освен това НФЦ осъществява информационно осигуряване дейността на Националния съвет по наркотичните вещества и на формирането на държавната политика по отношение на наркотиците и наркоманиите.

Осъществява се и методическо ръководство и помощ на информационно-изследователската дейност на Превантивно–информационните центрове в страната.

През 2014 г. екипът на НФЦ взе участие в някои основни дейности:

3.1. Обучителни семинари със служители на КАТ

В периода **февруари-март** 2014 г. НЦН организира и реализира поредица от обучителни семинари със служители на КАТ София и София област по следните теми: „Ситуация в страната по отношение на наркотичните вещества“, „Видове наркотични

вещества и тяхното въздействие при водачи на моторни превозни средства“, „Работа с тестове „Dräger Drug Check 1200 STK“ и „Dräger Drug Test 5000““. В тях като лектори се изявиха и експерти от НФЦ.

3.2. IX Годишна експертна среща за представяне на Годишния национален доклад по проблемите, свързани с наркотиците и наркоманиите в България за 2013 г.

На 21 **март** 2014 г. в конферетната зала на Национален пресклуб БТА се проведе IX Годишна експертна среща за представяне на Годишния национален доклад по проблемите, свързани с наркотиците и наркоманиите в България за 2013 г. (данни за 2012 г.), изготвен от Националния фокусен център за наркотици и наркомании (НФЦ) с подкрепата и санкцията на Националния съвет по наркотичните вещества (НСНВ). Срещата бе организирана от НФЦ. Поканени бяха експерти от основните заинтересувани институции, звена и неправителствени организации, партньори при изготвянето на доклада, както и представители на медиите. Годишният доклад бе представен от директора на Национален фокусен център за наркотици и наркомании Момчил Василев, който представи някои актуални данни за България в контекста на съпоставянето им с европейски факти и тенденции в областта на наркотиците.

3.3. Конференция „Канабис и новите наркотици. Предизвикателства и отговори“

На 04 и 05 **юни** 2014 г., в хотел „Сентидо Голдън стар“ (к.к. „Златни пясъци“) се проведе конференция на тема: „Канабис и новите наркотици. Предизвикателства и отговори“. Организатори на конференцията бяха Община Варна и организацията „Европейски градове срещу наркотиците“ – ЕСАД. По време на конференцията представител на НФЦ направи презентация на тема: „Канабис и нови вещества: ситуацията по отношение на употребата и Системата за ранно предупреждение в България 2013 г.“

3.4. Първи регионален обучителен семинар на НФЦ на тема: „Обществени отговори по намаляване на търсенето на наркотици: състояние и практически насоки”

На 20-21 **ноември** 2014 г. Национален фокусен център за наркотици и наркомании проведе Първи регионален обучителен семинар на НФЦ на тема: „Обществени отговори по намаляване на търсенето на наркотици: състояние и практически насоки”. В рамките на семинара бяха засегнати въпроси от сферите на епидемиологията, превенцията, лечението и намаляването на здравните щети, социални аспекти, нови психоактивни вещества, методика на проучвания и на оценка на ефективността от превантивни дейности и др. Обучението бе проведено в гр. Хасково от лектори от НФЦ

и бе насочено към представители от Превантивно-информационни центрове, Общински съвети по наркотични вещества и Местни комисии за борба с противообществени прояви на малолетни и непълнолетни от градовете Пловдив, Стара Загора, Хасково, Ямбол, Бургас, Несебър, Кърджали и Сливен.

3.5. Както всяка година и през 2014 г. Националният фокусен център изготви Годишен национален доклад по проблемите, свързани с наркотици в Република България във връзка с различните аспекти на проблема с наркотиците на национално ниво. Изготвянето на доклада се възлага от Националния съвет по наркотични вещества, като за целта се създава експертна работна група от представители на различни ведомства, държавни институции, правителствени и неправителствени организации, които предоставят на Националния фокусен център информация по компетентност. На базата на националните доклади на всички страни членки на Европейския съюз Европейския мониторинг център за наркотици и наркомании изготвя Годишен доклад за състоянието на проблема с наркотиците в Европа.

Годишният национален доклад по проблемите, свързани с наркотиците и наркоманиите в България – 2014 е седемнадесетият подобен доклад, който страната ни изготвя (през последните петнадесет години – чрез НФЦ) като част от развитието на европейската и националната информационни системи в областта на наркотиците. Докладът съдържа около 150 страници текст и табличен материал, структурирани в 10 глави съгласно европейския стандарт.

Годишният национален доклад беше преведен на английски език и предоставен на Европейския мониторинг център за наркотици и наркомании (EMCDDA).

3.6. Бяха попълнени с актуална информация и представени в Европейския мониторинг център за наркотици и наркомании (EMCDDA) 16 от 20 задължителни стандартни таблици и структурирани въпросници, което прави 80 % от задължителния пакет. Тези, за които не бяха предоставени актуални данни се осъществяват в определена периодика и не предполагат наличието на актуална информация всяка година. Значително време беше отделено и за качване на попълнените таблици и въпросници в уеб приложението FONTE, предназначено за управляване на пълния цикъл информация на EMCDDA – попълване, предоставяне, валидизация на информацията и връщането ѝ за подобрене и/или поправка на възможно допуснатите грешки.

3.7. Ръководителят на НФЦ участва в заседания на Експертния съвет към Националния съвет по наркотични вещества с експертна информация за предложените вещества за поставяне под контрол и с предложения за включването в Закона за контрол на наркотичните вещества на нови.

3.8. Ръководителят на НФЦ изнесе лекции пред студенти по фармацевтика и секретари на местни комисии за борба с противообществени прояви на малолетни и непълнолетни на тема „Епидемиологична оценка на употребата на наркотични вещества в България”.

3.9. Ръководителят и експерти от НФЦ участваха в разговори, дискусии и интервюта, посветени на употребата на наркотични вещества в България, състояли се в радио- и TV-ефира на България и в специализирани интернет сайтове.

Основен компонент от работата на Националния фокусен център продължават да бъдат дейностите, насочени към **развитие на 5-те ключови индикатори на Европейския мониторинг център за наркотици и наркомани (EMCDDA).**

3.10. По ключовия индикатор ”Разпространение и начини на употреба на наркотични вещества сред общото население”

3.10.1. През 2014 г. в Националния фокусен център за наркотици и наркомани или с негово водещо участие и подкрепа бяха осъществени (завършени) общо 15 проучвания от различен тип. Шест от тях са насочени към младото население и учениците, три – към специфични групи население, две – към проблемно употребяващи, и четири са от типа на документалните проучвания. (виж 1.1.1.-1.1.15.)

3.11. По ключовия индикатор ”Разпространение и характеристики на проблемната употреба на наркотици”

3.11.1. Продължи работата по търсенето и подготовката на алтернативни методи за оценка и източници на информация относно броя на проблемно употребяващите на национално и местно равнище.

3.12. По ключовия индикатор ”Инфекциозни заболявания, свързани с употребата на наркотици”

3.12.1. Продължи работата по разширяване на обхвата на индикатора ”Инфекциозни заболявания, свързани с употребата на наркотици”.

3.13. По ключовия индикатор ”Умирения, свързани с употребата на наркотици и смъртност сред употребяващите наркотици”

3.13.1. Редовна годишна експертна среща по индикатора „Смъртни случаи, свързани с употребата на наркотици и смъртност сред употребяващите”.

Подготовката за срещата, която се провежда регулярно всяка година започна в по-ранен етап, която се състоеше в изготвянето на информационен материал по образец относно развитието на индикатора в България през последната година и тази информация се включва в общ документ за цяла Европа. Срещата се състоя на 15 и 16 октомври 2014 г. в град Лисабон, който във втория ден беше комбиниран с друг ключов индикатор към EMCDDA - „Инфекциозни заболявания свързани с употребата на наркотици“. Връзката която се прави между двата индикатора се отнася в анализа на случаите, при които кръвно-преносимите инфекции са непряката причина за смърт сред употребяващите наркотици. В срещите участваха над тридесет експерти от страни членки на Европейския Съюз (ЕС), както и представители на страните извън ЕС, като Турция, Норвегия и други. Извърши се преглед на национални епидемиологични данни за смъртността за 2013 г. и споделяне на практики свързани със информационното осигуряване по индикатора. Акцент беше поставен върху проблема свързан с увеличаването на броя на смъртните случаи вследствие употребата на метадон. При провеждането на работните групи се презентираха някои от осъществените кохортните проучвания сред употребяващите наркотици в различни европейски страни.

3.13.2. Заседание на Работната група.

На 17 ноември 2014 г. в сградата на НЦН се състоя поредната среща на Работната Група към Национален Фокусен Център за развитие на ключовия индикатор „Смъртни случаи, свързани с употребата на наркотици и смъртност сред употребяващите наркотици (DRD)”. Участваха екипът на НФЦ, представители от ЦСМД към УМБАЛ “Александровска” и НЦОЗА. Поради различни причини не присъстваха останалите редови членове в групата - от МВР, ЦСМП и НСИ. На заседанието бяха представени последни актуални данни по индикатора за ЕС и развитието на обмена на информация за смъртността в България. В презентацията беше представен и нов подход при интерпретацията на данните от Съдебна медицина, който включваше описание на данните по 2 способа: Смъртни случаи, директно свързани с употреба на наркотици и Смъртни случаи, индиректно свързани с употреба на наркотични вещества. След извършен дебат по въпроса се обсъди варианта за възможността да се добави и трета група, която да включва смърт от всяка друга причина за смърт, отнасяща се на наркозависими лица. Беше изразено мнението, че

последните данни от НСИ с въведения четиризначен код за причините съгласно МКБ – X ревизия не дават достатъчно информация за вида на веществата. Д-р Александър Александров със съдействието и на д-р Теодора Кирякова от КСМД представиха презентация на тема: „Свръхдоза – медицинско обосновано понятие или наложил се в обществото термин”. Накрая на заседанието се обсъдиха и възможностите от 2015 г да се мисли за проект с лабораторията към Съдебна медицина, в който да се анализират данни от цялата страна по начина, по който го изготвя КСМД-София.

3.13.3. Продължи работата по търсенето и подготовката за внедряване на алтернативни методи за оценка и източници на информация относно броя на смъртните случаи, свързани с употребата на наркотици (чрез центрoвете за спешна помощ в страната, чрез центрoвете за съдебна медицина в страната).

3.14. По ключовия индикатор ”Търсене на лечение във връзка с употребата на наркотици”

3.14.1. Бяха извършени всички необходими дейности по поддържане на системата за информация по търсенето на лечение във връзка с употребата на наркотици (TDI) – събиране, допълнително въвеждане, методическо изчистване, обработка на информацията, контакти и разширяване на системата.

Във връзка с поддържане и развитие на Националната информационна система за търсенето на лечение във връзка с употребата на наркотици в България, включително на нейната Интернет базирана електронна версия (И-МИС) през 2014 г. беше свършено следното:

- координация на дейността на участниците в системата и методическа и организационна помощ; до края на годината в И-МИС бяха попълнени данни за около 1300 случая на потърсили лечение пациенти в лечебните центрове;

- извършени бяха някои промени в системата – например актуализация на въпросника за интернет базираната система за информация по търсенето на лечение (И-МИС);

- беше изготвена инструкция за работа в системата за 2014 г.;

- беше изготвена и отпечатана бланка (Регистрационна форма) Мулти Сити 2014, огледална на съдържанието в И-МИС;

- бяха разпратени Отчетни форми за лекуваните пациенти и до медицинските центрове в местата за лишаване от свобода; въз основа на това получихме агрегирани данни за над 400 лишени от свобода потърсили лечение в медицинските центрове на

затворите в Белене, Бобов дол, Бургас, Варна, Враца, Ловеч, Плевен, Пазарджик, Пловдив, Сливен, както и Поправителен дом за непълнолетни в Бойчиновци;

- бяха обобщени данните от отчетите на програмите за лечение с агонисти и агонисти-антагонисти на лица, зависими към опиоиди и рехабилитационните програми в България през 2013 г.

3.14.2. Подготовка, организация и провеждане на VII Национална работна среща по индикатора „Търсене на лечение във връзка с употребата на наркотици“.

VII Национална работна среща по индикатора „Търсене на лечение във връзка с употребата на наркотици“ се проведе на 11 декември 2014 г. в конферентната зала на хотел „Сити Авеню“, гр. София. В нея взеха участие 22 сътрудници на системата за търсене на лечение във връзка с употребата на наркотици от София, Пловдив, Враца, Русе, Ловеч и Плевен.

На срещата бе представено актуалното състояние на индикатора за Европа и България, както и някои възможности за оптимизиране на събирането на данни за клиентите търсещи лечение във връзка с употребата на наркотици в България. Също така бяха обсъдени някои предложения за развитие на Интернет базираната електронна версия на системата за търсене на лечение.

3.14.3. Продължи работата по разширяването на обхвата на мониторинговото проучване на търсенето на лечение във връзка с употребата на наркотици в страната.

3.15. По изграждане на Системата за ранно предупреждение за нови наркотици (Early Warning System) в България

Системата за ранно предупреждение (Early Warning System) е европейски механизъм за бърз обмен на информация, оценка на риска и контрол на нови видове психоактивни вещества. По силата на своето членство в ЕС всяка страна членка или кандидат-членка има задължението да изгради такава система за мониториране на нови вещества на национално равнище и да предоставя информация за наличието на такива вещества на своя територия на Европейския мониторинг център за наркотици и наркомании. В България такава система функционира от април 2006 г. със създаването на експертна работна група към Националния фокусен център с представители на ключови държавни институции и правителствени и неправителствени организации.

Някои от по-важните дейности по Системата за ранно предупреждение в България през 2014 г.:

3.15.1. Развитие на Системата за ранно предупреждение в България (СРП) чрез експертно описание на постъпващата информация относно нови случаи на конфискация на ПАВ (изготвяне на паспорт на всяко ново вещество), изграждане на база данни към електронния сайт на националната система за ранно предупреждение за нови наркотици, съдържаща информация за заловените/идентифицираните нови психоактивни вещества в България през периода 2007-2012 г., изготвяне и поддържане на Каталог, обхващащ всички идентифицирани нови ПАВ на територията на Република България през този период с актуална информация и прилагане на аналитична информация.

3.15.2. Беше подготвена и въведена в действие допълнителна секция в сайта на СРП, в която бе поместена наличната информация за идентифицираните вещества в България в периода 2007-2013 г.

3.15.3. Разработва се концепция за разпространението на информацията, включена в каталога за нови ПАВ.

3.15.4. През януари беше изготвен и изпратен в Европейския мониторинг център за наркотици и наркомании Годишен доклад за дейността на Системата за ранно предупреждение в България за 2013 г.

3.15.5. През юли беше изготвен и изпратен в Европейския мониторинг център за наркотици и наркомании Междинен доклад за дейността на Националната система за ранно предупреждение за нови наркотици в България за първото полугодие на 2014 г.

3.15.6. Текущо поддържане на създадения през месец май 2009 г. специализиран сайт на Системата за ранно предупреждение в България (www.ews-nfp.bg). Той се състои от две части: публична с обща информация за Системата и специализирана с ограничен достъп, съдържаща експертна информация за новите вещества, достъпна само за членовете на работната група.

3.15.7. През годината се поддържаше активна комуникация със съответните институции и организации по отношение мониторинга на появяващи се нови наркотични вещества в България и нови начини на употреба.

3.15.8. Бяха предприети мерки за разширяване на партньорската мрежа на Националната система за ранно предупреждение за нови наркотици в България. Това е постоянна задача пред НФЦ.

3.15.9. Съдействие и предоставяне на експертна информация на Експертния съвет към Националния съвет по наркотични вещества по отношение на новите видове наркотични вещества.

3.15.10. Беше предоставена информация на EMCDDA във връзка с изготвяне на Доклади за оценка на риска за веществата 4,4' –DMAR и MT-45.

3.15.11. Годишна среща на Експертна работната група по EWS към НФЦ, състояла се на 04.07.2014 г.

В срещата взеха участие представители на Научно изследователски институт по криминалистика и криминология, МВР; Агенция „Митници“; Център по съдебна медицина и деонтология, Александровска болница; Превантивно-информационен център – София; Фондация „Инициатива за здраве“ и др. Участниците бяха запознати с основни моменти и коментирани проблеми по време на последната Европейска експертна среща по Системата за ранно предупреждение, организирана от Европейския център за мониторинг на наркотици и наркомании (EMCDDA); ситуацията в Европа по отношение на новите психоактивни вещества през 2013 г.; системата за ранно предупреждение в България. Бе представено и Предложение за Регламент на Европейския парламент и на съвета относно новите психоактивни вещества, както и заявената към момента позиция спрямо Предложението от страна на България.

Подробно бе представен изготвения и публикуван от НФЦ онлайн-базиран каталог на всички нови психоактивни вещества, идентифицирани в България от 2007 г. насам. Участниците в срещата обсъдиха слабостите в Системата, възможностите за подобряване обмена на информация между отделните институции и експерти работещи в областта.

3.16. По изграждане на национална система за обмяна на информация за дейности в областта на намаляването на търсенето на наркотици (EDDRA)

Една от задачите на Българския Национален фокусен център за наркотици и наркомании (НФЦ) в сътрудничеството му с Европейския център за мониторинг на наркотици и наркомании (EMCDDA) е да създава национална система за обмяна на информация за дейности в областта на намаляването на търсенето на наркотици (EDDRA), както и да подхранва европейската система EDDRA. В тази връзка бяха осъществени някои дейности:

3.16.1. През 2014 г. беше проведено седмото анкетно проучване сред Общинските съвети по наркотичните вещества и Превантивно-информационните

центрове в България относно превантивни дейности, проведени в страната през 2013 г. На базата на тази и на други информации беше подготвен анализ относно реализираните превантивни дейности на национално и местно равнище през 2013 г., свързани с употребата и злоупотребата на психоактивни вещества, които включват: обща превенция в училище, в семейството и в община/общност, селективна превенция в рискови групи, рискови семейства и места за развлечение, както и превенция по индикации (индикативна превенция).

4. Международна дейност и сътрудничество

4.1. Участие на НФЦ в работата на Европейския център за мониторинг на наркотици и наркомании (EMCDDA) в Лисабон и в Европейската мрежа за информация в областта на наркоманиите (REITOX) като представител на Република България.

Част от задачите, които се изпълняват всяка година са:

- Годишен национален доклад;
- Статистически стандартни таблици и структурирани въпросници;
- Данни, поискани във връзка с внедряването на ключовите епидемиологични индикатори;
- Периодични вкарване на данни в базата данни EDDRA и в Екстранет страницата на Европейската информационна мрежа REITOX;
- Съвместна дейност по новите синтетични наркотици: периодични изпращания на ранни известия за нови наркотици до EMCDDA;
- Допълнения и обновявания, свързани с развитието на процесите на национално ниво, напр. операционни, правни, институционални и политически промени и явления;
- Събиране и класифициране на извадки от вестниците, покриващи основните събития на национално ниво, както и събития, свързани с EMCDDA и/или НФЦ, напр. представянето на Годишния доклад;
- Реагиране на ad hoc искания от страна на EMCDDA;
- Разпространение на доклади и друга продукция на EMCDDA;
- Съвместна дейност по новите синтетични наркотици: разпространение на информация от EMCDDA към националните партньори;
- Връзки с медиите на национално ниво;

- Отговори на въпроси на национално ниво или, когато е посочено, препращане на такива въпроси до EMCDDA. Изпълняване на функцията “посланик на EMCDDA” на национално ниво;
- Помощ при езикова редакция на продукцията на EMCDDA.

По-долу се спираме на по-важните конкретни дейности на екипа на НФЦ през 2014 година.

4.1.1. Беше подготвен и представен в Европейския център за мониторинг на наркотици и наркомании (EMCDDA) – Лисабон пакет от над 50 стандартни таблици с информация съгласно европейските стандарти, съпътстващ Годишния доклад по проблемите свързани с наркотиците в България 2014 г. Всъщност бяха попълнени с актуална информация и представени в EMCDDA 16 от 20 типа задължителни стандартни таблици и структурирани въпросници.

Стандартните таблици са унифициран европейски инструмент за събиране на статистически данни във връзка с различните аспекти на проблема с наркотиците на национално ниво. На базата на таблиците се изготвя Европейски статистически бюлетин с цифрова информация по следните показатели: разпространение на наркотичните вещества, употреба, смъртност и инфекциозни заболявания, свързани с употребата, лечение, цени на наркотичните вещества, чистота, правонарушения във връзка с наркотици и др. Данните в таблиците подпомагат изготвянето на Европейски доклад по наркотиците 2014 на EMCDDA относно състоянието на проблемите с наркотиците в Европа.

4.1.2. Данните от стандартните таблици бяха попълнени в приложението FONTE, което започна да действа през 2007 г. То представлява уеб приложение, предназначено за управление на пълния цикъл информация на EMCDDA – попълване, предоставяне, валидизация на информацията и връщането ѝ за подобрене и поправка на възможно допуснатите грешки, с цел изготвянето на доклад от различните участници в мрежата, по всяка една от стандартните таблици и структурирани въпросници по проблемите на наркоманиите.

4.1.3. В изпълнение на договорните ни задължения към Европейския център за мониторинг на наркотици и наркомании (EMCDDA) и в стремеж да се популяризира Европейския годишен доклад на EMCDDA по проблемите на наркотиците беше номиниран и подпомогнат журналист от БТА за участие в представянето на Европейския доклад, състояло се на 28.05.2014 г. от 11.00 ч. ЦЕВ в сградата на

EMCDDA в Лисабон. Целта на журналиста беше да подготви и разпространи коментарен материал по повод на това представяне, което и направи.

4.1.4. През м. април по искане на EMCDDA беше извършен обстоен преглед и осъвременяване на Обзора на информацията за България, публикуван в официалния уебсайт на европейския център.

4.1.5. През първата половина на годината НФЦ беше включен и участва активно в дългия процес на подготовка на продуктите на EMCDDA – консултации и съдържателни проверки на Европейския доклад по наркотиците 2014 на EMCDDA и на всички съпътстващи продукти, езикова редакция на превода на всички тези материали на български език.

4.2. Включване на български експерти в обучителната и експертната дейност в системата на REITOX и EMCDDA.

Със средства от Договора за безвъзмездна помощ служители от НФЦ и НЦН участваха в редовни експертни срещи на EMCDDA в Лисабон и в други подходящи за насочеността на НФЦ прояви.

4.2.1. Участие в Редовна годишна работна среща по Системата за ранно предупреждение за нови видове психоактивни вещества и нови начини на употреба и “Spice II Plus-conference”, състояли се на 04 и 05 юни 2014 г. в Лисабон, Португалия.

Голяма част от срещата бе посветена на докладите за оценка на риска от употребата на 25I-NBOMe, AN-7921, MDPV, и methoxetamine. Последни данни във връзка с дейността си по отношение НПВ представиха участниците от Европол, Европейската агенция по лекарствата и Европейската Комисия.

По време на **втората сесия** координаторите на Националните системи за ранно предупреждение представиха кратка информация относно последните тенденции и развитие на национално ниво, както и предизвикателствата, свързани с дейността на системите. В рамките на тази сесия представих развитието на Системата за ранно предупреждение в България като запознах накратко участниците със създадения и публикуван каталог на нови психоактивни вещества, идентифицирани в България от 2007 г. насам. По отношение на предизвикателствата пред Националната ни СРП, подчертах необходимостта от периодично актуализиране на маспектралните библиотеки в лабораториите, от които получаваме информация – подобно желание изразиха и повечето представители в срещата .

Третата сесия на работната среща бе посветена на разработване на рамка за наблюдение и оценка на токсикологичните характеристики на НПВ: укрепване на установяването и докладването на сериозни нежелани реакции от употребата.

В рамките на тази сесия бе представен шведския проект „STRIDA” – Установяване на употреба на НПВ сред пациентите на спешните кабинети“. Проектът включва проучване употребата на НПВ по телефона, както и анализ на кръвни и уринни проби на пациенти. Poison Institute, който е реализатор на проекта, анализира кръвни и уринни проби на пациенти на спешните центрове, с които има сключено споразумение за сътрудничество.

Интерес предизвика представянето на онлайн база-данни за НПВ в Италия, която съдържа секции с информация за изземвания на НПВ, клинични случаи, събрани проби, литература, консултиране, стандарти за докладване и др. Достъпът до информацията в нея е на различни нива – достъп до пълната информация имат ограничен брой експерти, работещи в областта на новите психоактивни вещества; употребяващите имат възможност да получат своевременна информация за рисковете от употребата и незабавните мерки, които е необходимо да бъдат взети при предозиране и други спешни състояния (чрез онлайн дежурни специалисти).

Четвъртата сесия бе свързана с ревизия на формите за докладване към ЕЦМНН и Европол: особености и функции на междинните и финални доклади. Специално внимание бе обърнато на формите за докладване за НПВ. Очертани бяха основните проблеми: повечето секции в тези форми не се попълват; необходима е допълнителна информация относно метод на идентификация, легален статус на веществото, маршрут на издетата пратка, групи употребяващи даденото вещество, рискове от употребата, очаквани/неочаквани ефекти от употребата и др.

Вторият ден на конференцията започна с представяне резултатите на проекта “Spice II Plus”.

Проектът е реализиран основно чрез интернет, само веднъж е правено проучване чрез интервю. Основни методи: онлайн форуми; Фейсбук; Туйтър; сайтове за превенция.

Експертите, работещи в областта се обединиха около мнението, че са необходими редица мерки в отговор явлението НПВ. Мултидисциплинарният подход ще бъде от решаващо значение за разбирането и отговора на проблема.

4.2.2. Участие в съвместна среща по индикаторите HRDU и TDI на тема „Приемственост и промяна – високорискова употреба и лечение на наркотици”, която се състоя на 23-26.09.2014 г. в Лисабон, Португалия.

В периода 23-26 септември 2014 г. се състоя съвместна среща по индикаторите „Високорискова употреба на наркотици“ (HRDU) и „Търсене на лечение във връзка с употреба на наркотици“ (TDI) на тема „Приемственост и промяна – високорискова употреба и лечение на наркотици”, която се състоя в Лисабон, Португалия. В нея взеха участие представители на повечето европейски страни – част от които от Европейската мрежа за информация в областта на наркоманиите (REPTOX), а също и представители на САЩ и Канада.

4.2.3. Редовна годишна експертна среща по индикатора “Разпространение и модели на употребата на наркотици сред общото население”

На 17-18 юни 2014 г. в Лисабон, Португалия се проведе Редовна експертна годишна среща по ключовия индикатор „Разпространение и модели на употреба на наркотици сред общото население”.

Работната среща беше открита от Julián Vicente (EMCDDA), който запозна присъстващите с дневния ред за предстоящата среща.

Сесия 1: Björn Hibell (ESPAD) представи презентация във връзка с напредъка и развитието на ESPAD, като обяви, че ще бъде координатор на проекта до края на 2014 г. 2015 година следва да бъде годината за поредното събиране на данни и провеждане на проучване по този проект, като се предвижда включването на нови въпроси за: интернет, игри и хазарт, нови психоактивни вещества и електронни цигари. Следващите презентации от сесията включваха представяне на данни за тенденциите в употребата на канабис в: UK, Испания, Чехия, Франция, Полша, Финландия и Дания.

Сесия 2: Бяха представени данни от национални проучвания в Дания, Словения, Италия и Швеция.

Сесия 3: Израел представи системата за събиране на данни за употреба на наркотични вещества, а Сърбия: данни от първото проучване сред общото население.

Сесия 4: Акцентът на тази сесия беше в/у високорискова употреба на канабис, профил на потърсилите лечение във връзка с употребата на канабис. Презентации представиха: Danica Thanki (EMCDDA), Linda Montanari (EMCDDA), Roland Simon (EMCDDA), Elena Alvarez (Spain).

Вторият ден от срещата започна с представяне на данни за ситуацията по отношение на употребата и разпространението на наркотици и в частност канабис в Европа.

Презентации на: João Matias (EMCDDA) и Jacub Hrkal (EUROSTAT).

Сесия 6: Методологическо развитие и нови проекти: Nicola Singleton (UK) и André Noor (EMCDDA)

Сесия 7: Употреба на алкохол : данни от SMART проекти Сърбия, Словения, Латвия

Сесия 8: Данни от EMQ въпросник за нови психоактивни вещества (ESPAD, Испания, Италия, Словения и Франция) и употреба на медикаменти (EMCDDA, България, Хърватия, Финландия и Латвия).

4.2.4. Участие на представител на българския НФЦ в 50-ата редовна среща на ръководителите на национални фокусни центрове от страните-членки на ЕС, проведена в Лисабон през м. май 2014 г.

4.3. Както и през предишните години през 2014 г. ръководителят на НФЦ попълни епидемиологичната част на Годишния въпросник на Програмата за контрол на наркотиците към ООН (UNODC) по проблемите на наркоманиите (Част II: Drug Abuse – Extent, patterns and trends of drug abuse).

4.4. Осъществяване на международно сътрудничество и обмен на информация и технологии в областта на наркотиците и наркоманиите. НФЦ продължава да осъществява сътрудничество с чуждестранни и международни институции в областта на изследователската практика и функционирането на националните и международните публични информационни системи по проблемите, свързани с употребата на наркотици.

4.5. Участие на ръководителя на българския НФЦ в Работни заседания на Хоризонталната група по наркотици към Съвета на ЕС

5. Админастративни дейности

5.1. През цялата 2014 г. беше осъществявано административно подпомагане при изпълнението на дейностите по изпълнение на Договор № GA.14.RTX.003.1.0. за безвъзмездна помощ за действие между Европейският център за мониторинг на наркотици и наркомании и Национален център по наркомании.

5.2. Беше подпомогната одиторската проверка на изпълнението и разходите по Договор за безвъзмездна помощ за действие GA.13.RTX.003.1.0.

VII. ОТЧЕТ ЗА ДЕЙНОСТТА НА ДИРЕКЦИЯ „МЕТОДОЛОГИЧЕСКО РЪКОВОДСТВО И КООРДИНАЦИЯ НА ДЕЙНОСТИТЕ ЗА НАМАЛЯВАНЕ ТЪРСЕНЕТО НА НАРКОТИЦИ“

Дейности по методическо ръководство и координация на дейностите по превенция на употребата на наркотични вещества

Съгласно Правилник за функциите, задачите и устройството на Национален център по наркомании, дирекция „Методологическо ръководство и координация на дейностите по намаляване търсенето на наркотици“ (МРКДНТН) разработва програми за превенция и профилактика на злоупотребата с наркотични вещества сред различни групи от населението на национално и общинско равнище съобразно националната стратегия за борба срещу злоупотребата с наркотични вещества и срещу незаконния трафик на наркотични вещества и прекурсори и Закона за контрол на наркотичните вещества и прекурсорите.

Методическа дейност в областта на повишаване качеството на услугите по превенция на употребата на наркотични вещества:

В изпълнение на тези задължения през 2014 година беше финализирана работата по Наредба № 6/11.04.2014г. за условията и реда за осъществяване на програми за превенция на употребата на наркотични вещества. Целта на Наредбата е да се регламентират условия и реда за осъществяване на програми за превенция на употребата на наркотични вещества, да се въведат Европейските стандарти за качество на превенцията на употребата на наркотици на Европейския мониторинг център за наркотици и наркомании и да започне изграждането на база с добри практики на национално ниво, както и оценка на ефективността на реализираните превантивни програми.

Националният център по наркомании преведе на български език и отпечата Европейски стандарти за качество на превенцията на употребата на наркотици на Европейския мониторинг център за наркотици и наркомании, чието спазване е регламентирано чрез Наредбата.

С влизането в сила на новия нормативен акт НЦН изпрати писмо до всички Общински съвети по наркотични вещества и Превантивно – информационните центрове към тях с методически указания относно стартиране на прилагането на

Наредбата. НЦН изготви и публикува на Интернет страницата си и отчет за реализираните превантивни програми, съгласно чл.11 от Наредбата.

Експерт от дирекцията участва с представяне на Наредбата и практиките в областта на превенцията на употребата на наркотици в Р. България в Workshop на тема „Европейски политики за превенция на престъпленията, свързани с наркотици“. Форумът беше част от проект „Превенция и борба срещу престъпността: нови инициативи за идентифициране на добри практики при алтернативните мерки при налагане на наказания, лечението и превантивните кампании, свързани с употребата на наркотици сред младите хора“ на Фондация „Български център за джандър изследвания“.

НЦН подготви провеждането на двудневен семинар за експертите, работещи в областта на превенцията на употребата на наркотични вещества за работа с Наредбата и Европейските стандарти, като дейността се реализира и в изпълнение на дейностите по Националната програма за изпълнение на Плана за действие на Националната стратегия за борба с наркотиците (2014-2018г.), Стратегическа задача 18, Задача 18.2., Подзадача в) „Обучение на екипите на ПИЦ в стандартите в областта на превенцията“.

Въпросът за качеството на превантивните интервенции е актуален и на Европейско ниво и през 2014г. Съветът на Европейския съюз работи активно по приемане на Минимални Европейски стандарти. Д - р Цвета Райчева и Елмира Нешева участваха с изготвяне на материали и предложения в онлайн работната група за изработване на проект на Минимални Европейски стандарти за качество в областта на превенцията, лечението, рехабилитацията и намаляване на вредите от употребата на наркотици, създадена към Италианското председателство на Европейския съюз.

През 2014г. НЦН попълни и въпросник, изпратен от Ливърпулския университет „Джон Муур“, за състоянието на превантивните дейности в България и за даване на оценка на протичането на проекта за изработване на Европейски стандарти за качество в областта на превенцията.

През месец ноември в гр. Виена, Австрия беше проведена техническа среща, в която експерти от Центъра взеха участие, на тема „Оценка на ефективността по отношение превенцията на злоупотребата с наркотични вещества“. Срещата беше организирана от Службата на ООН по наркотиците и престъпността и беше обвързана с изработените през 2013г. от Службата на ООН Стандарти за превенция на употребата на наркотици, в които са описани ефективни интервенции и политики в областта и

други рискови поведения. Основният фокус на Стандартите е реализиране на ефективни превантивни програми, целящи здравословното и безопасно развитие на младите хора, с акцент върху уязвимите групи. Стартира подготовка на стандарти за извършване на оценка на ефективност на превантивни програми.

За четвърта поредна година дирекция „МРКДНТН“ изготвя анализ на данните, предоставени от Общинските съвети по наркотични вещества и неправителствени организации на територията на страната за осъществените кампании по превенция на употребата на психоактивни вещества през 2014г.

Целта на направения анализ е да се събере информация за едни от най – често извършвани дейности на територията на страната, включващ: доколко тези дейности се основават на теоретични модели и на оценка на нуждите, какъв процент от тях са част от превантивни програми, кои са целевите групи и доколко тези дейности са ефективни.

Съгласно публикации на Европейския мониторинг център, медийните кампании разпространяват информация относно запазване на здравето, като акцентират върху рисковите и протективни фактори, както на средата, така и на човешкото поведение и навици. Когато става въпрос за кампании с цел намаляване употребата на психоактивни вещества, целта е да се разпространява информация базирана на личната убеденост в здравословния начин на живот и избягване на рисково поведение чрез даване на обективна и достоверна информация.³

Ситуацията в страната по отношение на кампаниите е видна от изготвения анализ :

•Основни фактори за реализиране на кампаниите:

От 2012г. се забелязва, тенденция за реализиране на кампании, които се основават на предварително събрана информация за ситуацията на местно ниво и съответно - идентифициране на нуждите на местната общественост. Така, през 2014г. вече приблизително 23% от кампаниите (или всяка пета кампания) са реализирани в следствие на направена оценка на ситуацията на местно ниво и идентифицирани рискови фактори на средата.

³“Representatives on drugs: Mass media campaigns for the prevention of drug use in young people”, EMCDDA publication, 2013, <http://www.emcdda.europa.eu/topics/pods/mass-media-campaigns>, from topic: “Can mass media campaigns prevent young people from using drugs?”

През годините остава стабилен процентът на кампаниите, между 17% – 18%, реализирани по повод отбелязване на Световни дни за борба срещу наркотиците, тютюнопушеното, и ХИВ/СПИН.

- **Цели на кампаниите:**

Тенденцията от 2011 година с преобладаващ процент на кампаниите за даване на информация за видовете вещества и рисковете при тяхната употреба, промотиране и мотивиране за здравословен начин на живот и даване на алтернативи за прекарване на свободното време се запазва и през 2014г.

- **Целева група:**

За четвърта поредна година, основният процент кампаниите (63,7%) е насочен към групата на децата и младежите, като възрастовият диапазон е широк (7 – 29г.). Процентът на кампаниите, насочени към широката общественост бележи спад в сравнение с 2013г. - 16,5% (за 2013г.) на 13,3% (2014г.).

Започнала от 2013 година, през 2014г. продължава практиката на ясно дефиниране целевите групи като: ромска общност в съответния град, родители на деца от определена възрастова група, професионалисти, работещи с деца и младежи, лица и семейства, с вече идентифицирани проблеми по отношение на употребата на ПАВ и др., което подпомага и по – ясното дефиниране на целите и резултатите от съответната кампания.

- **Брой обхванати хора:**

От 2013 година броят на обхванатите хора започва да се следи и документира (чрез въпросници, консултации, регистрационни форми, форми за обратна връзка, вкл. броене), като през 2014г. той възлиза на 84 094, което е с над 39 000 човека по – малко от 2013г. (123 614). Една от причините за намаляването на броя достигнати хора е приключването на проекта по ОП “Развитие на човешките ресурси“ на Министерство на здравеопазването „Информирани и здрави“, по време на реализирането на който, през 2012 и 2013г. беше финансирано осъществяването на множество кампаниите на местно ниво.

Все още не съществува практиката да се проследява брой на посещавани Интернет сайтове, или форуми с превантивно съдържание.

- **Оценка на ефективността на кампаниите:**

За поредна година няма данни за направени външни оценки на ефективността на кампаниите. Преобладаващо се посочва, че е правена вътрешна оценка от екипа и

партньорите, които са организирали и провели кампанията. Важна е тенденцията на осъзнаване на необходимостта от дефиниране на количествени и качествени индикатори за измерване на превантивната работа.

•Източник на финансиране:

За четвърта поредна година основен източник на финансиране остава общината, следвана от Министерство на здравеопазването, основно чрез „Програма за превенция и контрол на ХИВ/СПИН“.

От две години се осъществява финансиране на някои от дейностите от външни спонсори: НПО, банки, спортни клубове и частни лица.

От направения анализ се вижда, че се запазва тенденцията за най-голям относителен дял на дейности в областта на общата превенция, като най – често обхващаната целева група е тази на децата и младежите.

Забелязва се положителна тенденция за трайна работа с младежи – доброволци, като за първи път превантивните кампании са съчетани и с благотворителни дейности, реализирани по повод големи християнски празници.

Други положителни тенденции са нарастването на броя кампании, които са част от превантивни програми, както и реализирането им в следствие на оценка на ситуацията на местно ниво и идентифициране на рисковите фактори на средата.

През 2014г. акцентът е върху развитие и формиране на социални умения и гражданската активност сред младите хора и макар да продължава да липсва практика на осъществяване на оценка на ефективността, е видно, че професионалистите осъзнават нуждата от този процес и активно се стремят да събират и документират реализираните от тях дейности.

Националният център взе участие при отбелязването на 26 юни - Международният ден за борба със злоупотребата и незаконния трафик на наркотици, който през 2014г. премина под надслов: „Послание за надежда: Да, възможно е предотвратяването и лечението на зависимостта“. Основният акцент в кампанията на Службата по наркотиците и престъпността към ООН (UNODC) беше, че успехът по отношение на дейностите, свързани с предотвратяване на разпространението и употребата на наркотици се основават на балансиран, интегриран и цялостен подход, както и на добро сътрудничество между службите, работещи в областта, както на намаляване на търсенето, така и на намаляване на предлагането на наркотици.

През 2014 година темата „За или против използването на марихуана за медицински цели“ беше широко обсъждана в общественото пространство. Тъй като, фокусът на темата е насочен към употребата на марихуана за медицински цели и се отнася до лечението на заболявания извън наркоманиите, Националният център предложи и Министерство на здравеопазването изпрати писма до съответните медицински специалисти, професионални и експертни организации за даване на становище по отношение на необходимостта и терапевтичното значение на употребата на канабис и негови деривати за медицински цели. След като се запозна с изразените становища от националните консултанти по медицинска онкология, нервни болести и очни болести, Изпълнителната агенция по лекарствата и Българска асоциация за изследване и лечение на болката, Националният център по наркомании изготви обобщение, което беше представено на Националния съвет по наркотични вещества (НСНВ) и публикувано на Интернет сайта на Центъра.

През месец ноември в гр. Бургас беше проведена Осма национална среща по превенция. На срещата беше обсъден проектът на Плана за действие на Националната стратегия за борба с наркотиците (2014 – 2018г.), темата за употребата на марихуана за медицински цели и стратегиите на работа с юноши по отношение на превенцията на употребата на марихуана.

Методическа дейност по предоставяне на услуги в областта на селективна и индикативна превенция на употребата на наркотични вещества:

С цел разширяване на обхвата на дейностите по превенция и достигане до рисковите общности през 2013 година, Националният център по наркомании издаде на български език Практическо ръководство за работа с младежи в риск (с автор, координатор: Аникен Санд, Служба по зависимостите от алкохол и наркотици, Център за придобиване на умения, гр. Осло) и проведе обучение за аутрич работа с деца и младежи в риск, в което взеха участие 31 човека - представители на 27 - те Общински съвети по наркотични вещества и предложени от тях професионалисти от неправителствени организации, работещи с деца и младежи в риск на местно ниво.

След приключване на обучението, под методическото ръководство на Центъра и в изпълнение на Стратегическа задача 1 от Плана за действие на Националната стратегия за борба с наркотиците, Задача 1.4., Подзадача в) „Разработване и прилагане на програми за превенция и подкрепа на деца в риск“, Превантивно – информационен център по проблемите на наркоманиите – гр. София разработи и стартира

изпълнението на програма за аутрич работа с деца и младежи в риск, която се реализира на територията на кв. „Илинден“ в гр. София от месец ноември 2014г.

С цел активното достигане до рисковите общности и изпълнявайки дейностите, заложи в Националната програма за изпълнение на Плана за действие на Националната стратегия за борба с наркотиците (2014-2018г.), Стратегическа задача 1, Задача 1.5., Подзадача б) „Разработване на превантивни програми за работа на терен, както и социални услуги за подкрепа на деца и младежи от рискови групи, дефинирани като такива на база на образователен, здравен и социален статус“, беше сключен договор със Сдружение „Каритас“ – София за реализиране на превантивна програма за работа на терен, включваща и социални услуги за подкрепа на деца и младежи от рискови групи.

Посредством провеждане на обучения и даване на методическа помощ в областта на превенцията на употребата на наркотични вещества и по – специално в областта на превантивна работа с деца и младежи от рискови групи, НЦН участва в реализирането на Стратегия за превенция на престъпността (2012 – 2020г.), изготвена от Министерство на вътрешните работи

Освен програмите за превенция и мерките за подкрепа за рисковите общности, НЦН продължава да е ангажиран активно и с продължаващите да възникват случаи на младежи под 18 години, употребяващи вещества и носители на ХИВ – вируса.

Националният център по наркомании изготви предложение към проекта на Закона за изменение и допълнение на Закона за здравето за създаване на специфични грижи за лица, употребяващи наркотични вещества чрез изграждане на Центрове за интегрирани здравно – социални услуги. В предложението акцентът е върху работа за промяна на поведението в рисковите общности, чрез осигуряване на първо място на социални услуги от типа на обществени трапезарии, центрове за обществена подкрепа, кризисни центрове за деца. В противен случай каквито и стъпки да бъдат предприети от страна на здравната система, те ще бъдат напразни.

С цел изясняване на ситуацията с предоставяне на услуги на рисковите общности и набелязване на възможности за решения, НЦН проведе три работни срещи с представители на правителствени и неправителствени организации, предоставящи социални и здравни услуги на описаната по – горе целева група.

По инициатива на Центъра е сформирана работна група, в която са включени представители на Фондация „Инициатива за здраве“, Сдружение „Каритас“ – София,

Фондация „Деца и юноши“, Център за социална рехабилитация и интеграция „16+“, представители на Министерство на здравеопазването, Държавна агенция за закрила на детето и Агенция за социално подпомагане, която да предложи конкретни мерки за разрешаване на проблема на територията на гр. София.

Националният център по наркомании проведе консултации и с неправителствени организации от Румъния по отношение на възможните стратегии за действие при работа с непълнолетни лица от ромска общност, живеещи в рискова среда и употребяващи наркотични вещества, както и с екип от социални работници и лекари от гр. Бордо, Франция, на която беше обменен опит по отношение на работата с ромска общност.

След анализиране на резултатите от проведените работни срещи и в изпълнение на дейностите по Националната програма за изпълнение на Плана за действие на Националната стратегия за борба с наркотиците (2014-2018г.), Стратегическа задача 1, Задача 1.5., Подзадача б) „Разработване на превантивни програми за работа на терен, както и социални услуги за подкрепа на деца и младежи от рискови групи, дефинирани като такива на база на образователен, здравен и социален статус“, Националният център по наркомании обяви публична процедура за набиране на предложения за финансиране на анкетно проучване за оценка на здравния и социалния статус на деца и младежи под 18г. от рискови групи, живеещи на територията на гр. София.

В резултат е сключен договор с Фондация „Деца и юноши“ за провеждане на анкетно проучване сред непълнолетни деца и младежи, живеещи в риск на територията на гр. София за оценка на здравния и социалния статус на групата. Целта е след приключване на проучването да бъде изготвен доклад с анализ на ситуацията по отношение на здравно – социалното състояние на лица под 18 г., живеещи в риск на територията на гр. София, с акцент върху честотата на употреба на наркотични вещества, рисковете от развиване на зависимост и предаване на инфекции, свързани с употребата на наркотици. Резултатите от анкетното проучване и докладът ще бъдат представени пред сформирания от НЦН работна група и ще бъдат основа за изготвяне на конкретни предложения и мерки за обхващане на целевата група с необходимите й услуги.

Работата с рискови групи беше водеща през 2014 година, затова и двама експерти от дирекцията участваха в комисия, създадена със заповед на Министъра на здравеопазването (№ РД 02-182/24.10.2014г.) за оценка на на проекти на Общинските

съвети по наркотични вещества и Превантивно – информационните центрове към тях за финансиране. Дейността е и в изпълнение на Задача 18.1, Подзадача б) „Разработване и осъществяване на местни стратегии и програми за борба срещу злоупотребата с наркотични вещества, насочени към рискови (уязвими) групи“ от Плана за действие на Националната стратегия за борба с наркотиците (2014-2018).

Финансирани са 27 проекта на Общинските съвети по наркотични вещества, като основната част от тях са насочени към работа с уязвими групи: деца със специални образователни потребности, младежи от ромска общност, младежи с експериментална употреба на наркотични вещества.

Във връзка с разширяване на дейностите в областта на селективната превенция, Националният център по наркомании участва в Обществен съвет към Център за обществена подкрепа „Св. София“.

През 2014 година, на заседание на Съвета беше представена програма за „Ранна интервенция“ на Фондация „За нашите деца“. Програмата има за цел да подпомогне родители на деца с увреждания, на възраст от 0 до 3 години. Програмата включва и работа за намаляване на изоставянето на деца в това число и деца, чиито родители са зависими към психоактивни вещества или са в процес на лечение и психосоциална рехабилитация.

През 2014 година Националният център по наркомании изготви предложение до Централната комисия за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни да обучи служителите от местните комисии за ефективни подходи и стратегии при работа по превенция на употребата на психоактивни вещества при подрастващи и добри превантивни практики в училищна среда.

Националният център реализира дейности в областта на индикативната превенция.

Центърът продължава да поддържа създадената по Проект № BG0011 Безплатна линия за консултации и насочване по въпросите на зависимостта към наркотични вещества и алкохол – тел. 0800 133 22.

Основната цел на телефонната линия е да се подобри достъпа на хора със зависимости и техните близки от цялата страна до информация, консултиране и насочване по въпросите на зависимостта към наркотични вещества и алкохол.

През 2014 година са приети общо 347 обаждания, от които 102 са на лица под 18 г.

С цел разширяване на дейността на Безплатната телефонна линия, Националният център създаде Интернет сайт, в който потребителите да получават информация за видовете наркотични вещества и тяхното въздействие върху човешкия организъм, както и да задават въпроси и обсъждат актуални теми в Интернет форум.

В Националния център по наркомании психолози извършват безплатни консултации и насочване за лечение по проблемите на зависимостта към алкохол и наркотици. През 2014г. са направени 30 консултации на зависими лица, техни родители и близки.

В изпълнение на Проект № BG0011 „Слушайте детето - подобряване на превенцията и достъпа до услуги на деца и подрастващи, експериментиращи и употребяващи наркотични вещества” е създаден Дневен консултативен център за деца, юноши и родители към Превантивно информационен център по проблемите на наркоманиите ПИЦ по ПН – гр. София. Програмата включва индивидуална и групова работа с деца и юноши експериментиращи, употребяващи и злоупотребяващи с наркотични вещества. Паралелно с това се извършва индивидуална и групова работа с родители, учители и училищни специалисти, както и такива от МКБППМН и др.

Консултативните дейности в Центъра за 2014 година са 2009 броя, от които 381 индивидуални консултации с подрастващи, 221 консултации с родители и настойници, 57 семейни консултации, 215 телефонни консултации на подрастващи, 287 на близки и 48 срещи групова работа. Общият брой достигнати лица е 404, от които 205 са подрастващи и 199 са родители, настойници или други близки. В групова работа са включени 146 в 43 групови участия.

Координация, методическо ръководство и специализиран контрол на дейностите, свързани с лечение на лица, злоупотребяващи или зависими от наркотични вещества

Дейности по методическо ръководство и координация на дейностите по лечение на лица, зависими или злоупотребяващи с наркотични вещества

Лечението на пациентите, злоупотребяващи или зависими към психоактивни вещества включва програми базирани на медикаментозно подпомогнати лечения (детоксификация, програми за лечение с агонисти и агонисти-антагонисти и поддържащо лечение) и програми за психосоциална рехабилитация (от типа терапевтична общност, центрове за дневни грижи, програми за работещи/учащи).

Диагнозата „зависимост от наркотични вещества и алкохол” се поставя според критериите на Международната класификация на болестите, 10 ревизия (МКБ-10).

По данни публикувани през 2014г., психиатричната помощ, в обхвата на която се включват и зависимостите, се осъществява в 12 държавни психиатрични болници (ДПБ), 12 центъра за психично здраве (ЦПЗ), 17 психиатрични отделения към многопрофилни болници за активно лечение (МБАЛ) и 5 психиатрични клиники към университетски болници (УМБАЛ), с общ брой психиатрични легла 4 824, от които структурирани за зависими пациенти – 164 (110 в ДПБ, 22 в ЦПЗ и 32 в психиатрични клиники). В лечебните заведения се осъществяват детоксификация, лечение на абстинентен синдром и краткосрочна и средносрочна рехабилитация.

През 2014г. НЦН изпрати въпросник до всички ДПБ, ЦПЗ, МБАЛ и УМБАЛ и др. лечебни заведения в цялата страна, относно възможностите за лечение на зависими от психоактивни вещества пациенти. Чрез въпросника се събира информация относно броя на функциониращите специализирани отделения за лечение на зависимости, легловата база, използваните подходи за лечение на зависимости, броя на преминали пациенти лечение пациенти през годината по вещества.

Методическо ръководство и координация на дейностите, свързани с лечение с агонисти и агонисти-антагонисти на лица зависими към опиоиди

Съгласно чл.5, чл.22, чл.23 и чл.24 от Наредба № 2/20.06.2012г. за условията и реда за осъществяване на програми за лечение с агонисти и агонисти – антагонисти на лица, зависими към опиоиди, Националният център по наркомании извърши следните дейности:

- Преглед и разглеждане на постъпили документи от 11 програми за подновяване на становища за съответствието на проекти на програми за лечение с опиоиди агонисти и агонисти – антагонисти с Наредба № 24/2004г. за утвърждаване на медицински стандарт „Психиатрия“. През 2014г. няма разкрити нови програми.

- През 2014 г. Националният център по наркомании извърши 34 проверки на дейността на всички 30 програми за лечение с агонисти и агонист-антагонисти, функциониращи на територията на страната, както и повторни проверки на четири лечебни програми в гр. София.

Със заповеди на министъра на здравеопазването, през месеците май и юни експерти от Националният център по наркомании съвместно с експерти от Дирекция

”Лекарствени продукти, медицински изделия и наркотични вещества” (ЛПМИНВ)” на МЗ извършиха проверки на дейността на 30 програми за лечение с агонисти и агонисти-антагонисти на лица, зависими към опиоиди на територията на страната.

Проверките се извършиха в присъствието на инспекторите по наркотични вещества от съответните Регионални здравни инспекции (РЗИ). За всяка проверка е изготвен констативен протокол и доклад до министъра на здравеопазването. Беше изготвен обобщен доклад от всички проверки с изводи и препоръки за цялостната дейност на лечебните програми в страната.

Изводите от обобщения доклад са:

1. Неспазване на терапевтичните алгоритми, утвърдени в Наредба № 24/2004 г. за утвърждаване на медицински стандарт ”Психиатрия”;

2. Занижен контрол от страна на екипите в програмите при отпускане на Метадон за употреба в домашни условия;

3. Липса на приемственост на медицинска информация сред екипите при преминаване на пациент от една програма в друга;

4. Водене на разнородна по своя характер медицинска документация във всички програми, която е недостатъчно информативна по отношение проследяването и контрола на провежданата терапия при всеки конкретен пациент;

За предотвратяване на нерегламентираното разпространение и продажба на Метадон и спазването на терапевтичните алгоритми, утвърдени в Наредба № 24/2004 г. за утвърждаване на медицински стандарт ”Психиатрия” се дадоха предписания за предприемане на следните мерки:

1. Да се извърши индивидуална преоценка на всички пациенти в програмите относно клиничната им стабилност и терапевтичния план от лекар и психолог, с цел задължителното изпълнение на Наредба № 24/2004 г. за утвърждаване на медицински стандарт ”Психиатрия” и Наредба № 2/2012 г. за условията и реда за осъществяване на програми за лечение с агонисти и агонисти-антагонисти на лица, зависими към опиоиди. За извършената преоценка да се изготви протокол, приложен към досието на пациента;

2. Стриктно спазване на медицински стандарт ”Психиатрия” в частта му за предоставяне на Метадон за употреба в домашни условия и уринно тестване;

3. При приемане на пациент, който е бил на лечение в друга програма, трябва да се изисква етапна епикриза и пациентът задължително да преминава въвеждащия етап, за период не по-малко от 1 месец;

4. При установяване на продажба на Метадон от пациент на програмата да се налага наказание - административно изписване;

5. За изпълнение на предложените по-горе мерки и препоръките в съставените протоколи да се извърши отново проверки на програмите;

За подобряване работата на програмите и ограничаване нерегламентираната продажба на Метадон Националният център по наркомании предложи да се предприемат действия за промени в нормативната уредба и по конкретно промяна на Наредба № 24/2004 г. за утвърждаване на медицински стандарт "Психиатрия" в подраздел 7 "Лечение на зависимости" т. 7.9. Предложението за промени е внесено на 06.07.2014г. Преди внасянето на предложенията за промяна на Наредба № 24/2004 г. за утвърждаване на медицински стандарт "Психиатрия", през м. юни Националният център по наркомании организира работна среща с ръководителите на програми за лечение с агонисти и агонисти-антагонисти от цялата страна, която се състоя на 12.06.2014 г. По време на срещата участниците бяха запознати с обобщените резултати от извършените проверки на дейността на програмите за лечение с агонисти и агонист-антагонисти в цялата страна. Беше представен анализ на ситуацията за 2013г., както и тенденции в развитието на лечението с агонисти и агонист-антагонисти на лица, зависими към опиоиди в България (включително непредписана употреба на Метадон хидрохлорид). Бяха обсъдени и направените от Министерство на здравеопазването и Националният център по наркомании предложения за промяна в Наредба № 24 за утвърждаване на медицински стандарт „Психиатрия“, както и бариери, срещани от пациентите на част от програмите за лечение с агонисти и агонист-антагонисти, при лечение на Хепатит С. В работната среща освен експерти от НЦН, взеха участие и експерти от Дирекция „ЛПМИНВ“ към МЗ.

Във връзка с проблеми, възникнали с продължаващото лечение на пациенти в места за лишаване от свобода от програми за лечение с агонисти и агонист-антагонисти НЦН инициира две работни срещи през м. април и май с ръководителите на програми, медицински специалисти и администрацията на

Софийския затвор и експерти от Дирекция ”Лекарствени продукти, медицински изделия и наркотични вещества” на МЗ.

На база предадени годишни отчети за дейността на програмите за лечение с агонисти и агонист-антагонисти, Националният център по наркомании изготви ежегодния анализ за ситуацията в страната за 2014 година.

Обобщавайки информацията от извършените проверки и във връзка с направения анализ очертаваме следната ситуация:

Към края на 2014 г. в страната функционират 30 програми за лечение с агонисти и агонисти-антагонисти, разположени на територията на 14 града в страната с капацитет 4 632 лечебни места, от които 4 252 за лечение с Метадон хидрохлорид, 241 за лечение с Морфин сулфат пентахидрат (Субститол) и 139 места за лечение с Бупренорфин хидрохлорид. Общо заетите места към дата 31.12.2014г. са 3 414, от които 3 277 на лечение с Метадон хидрохлорид, 137 на лечение с Морфин сулфат пентахидрат (Субститол), няма заети места за лечение с Бупренорфин хидрохлорид.

КАПАЦИТЕТ НА ПРОГРАМИТЕ ЗА ЛЕЧЕНИЕ С ОПИЕВИ АГОНИСТИ И АГОНИСТИ-АНТАГОНИСТИ НА ЛИЦА ЗАВИСИМИ КЪМ ОПИОИДИ (2010-2014 г.)

	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.	2014г.
Брой функциониращи програми	30	32	31	30	30
Брой разрешени места	5 210	5 196	5 171	4 642	4632
Брой заети места	3 012	3 452	3 445	3 563	3414
Относителен дял на заетите	57,8 %	66,4 %	66,6 %	76,8 %	73.7%

Източник: Годишни отчети на програмите за лечение с опиев агонисти и агонисти-антагонисти на лица зависими към опиоиди

По отношение на финансирането съществуват два типа програми за лечение с агонисти и агонисти-антагонисти на лица зависими към опиоиди – програми с финансиране от държавния бюджет чрез Министерство на здравеопазването и програми без държавно и/или общинско участие.

Програмите с финансиране от държавния бюджет (държавни и общински) са 9 и са безплатни за пациентите, като се финансират чрез Методиката за субсидиране на

лечебните заведения, Програма „Превенция и контрол на ХИВ/СПИН“ или от бюджета на второстепенните разпоредители като ДПБЛНА. Такива са разкрити и функционират в 8 града в страната. Общият брой разрешени лечебни места в тях е 1 391 и се провежда лечение с Метадон хидрохлорид. Лекарственият продукт Метадон се осигурява от Министерство на здравеопазването по реда на Наредба № 34 от 25.11.2005 г. за реда за заплащане от републиканския бюджет на лечението на българските граждани за заболявания, извън обхвата на задължителното здравно осигуряване.

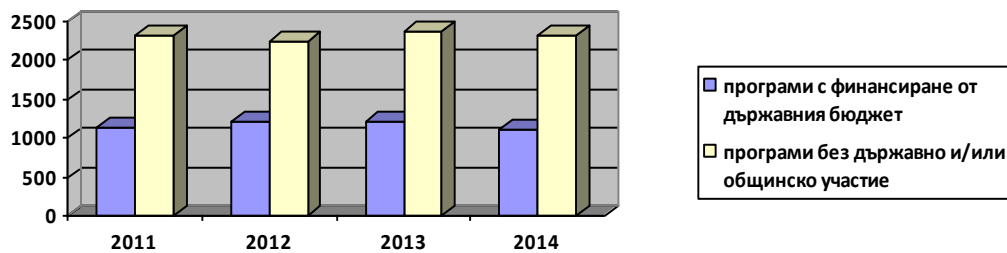
Програмите без държавно и/или общинско участие:

Програми без държавно и/или общинско участие са с общ брой 3 241 лечебни места, от които 2 861 за лечение с Метадон хидрохлорид, 241 за лечение Морфин сулфат пентахидрат (Субститол) и 139 за лечение с Бупренорфин Хидрохлорид. Част от програмите получават лекарствения продукт Метадон от Министерство на здравеопазването по реда на Наредба № 34 от 25.11.2005 г. за реда за заплащане от републиканския бюджет на лечението на българските граждани за заболявания, извън обхвата на задължителното здравно осигуряване.

Общият брой на държавните и на общинските програми се запазва и през 2014г., но капацитета на разрешените места за този вид програми се увеличава с 50 места в сравнение с данните от 2013г. Броят на програмите без държавно и/или общинско участие се запазва и през 2014 г., а общия брой на разрешените места е намалял с 60 места, в сравнение с данните от 2013г.

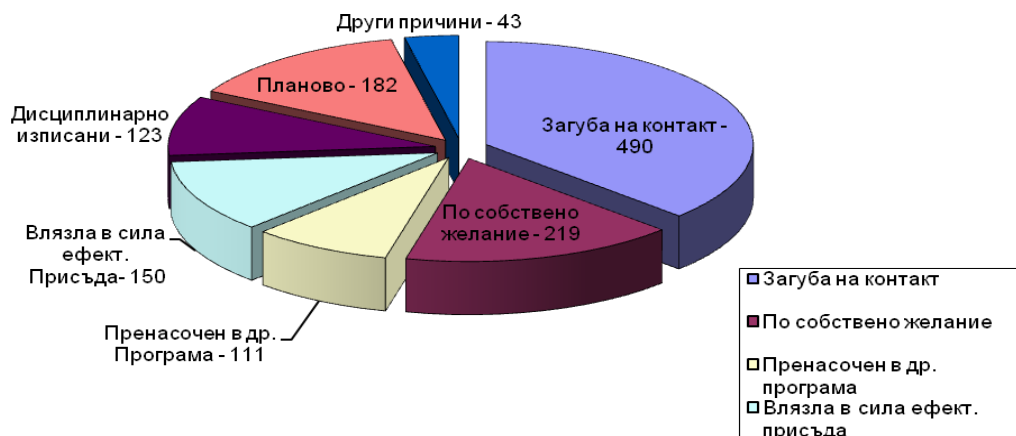
По отношение на общия брой на разрешените места за лечение с Метадон и Субститол се запазва, започналата през 2009г. тенденция за намаляване на местата за лечение с агонисти и агонист-антагонисти .

През 2014г., по отношение на броя заети места в общинските програми се прекъсва започналата през 2010г. тенденция за тяхното увеличение, защото през 2014г. техният брой намалява с 80 места (с 11 % по-малко от 2013г.), броя на заетите места в държавните програми също намалява през 2014г. и те са със 18 по-малко, в сравнение с данните от 2013г.(с 3,8 %), при програмите без държавно и/или общинско участие също има спад в броя на заетите места (с 2,2 % или 51 места по-малко в сравнение с данните от 2013г.)

Общият брой приети на лечение в програмите за лечение с агонисти и агонист-антагонисти за 2014 г. е 1196, с 93 души по-малко в сравнение с приетите през 2013г. /1289 души/, и с 143 души по-малко, в сравнение с приетите през 2012г. /1339 души/. През последните три години, може да се отбележи спад на приема на пациенти в програмите за лечение с агонисти и агонист-антагонисти.

Изписаните пациенти за всички програми общо са 1328, с 116 човека повече в сравнение с изписаните през 2013г. Като причини за изписване са посочени:

В част от програмите се забелязва увеличение на средната доза Метадон хидрохлорид през 2014 спрямо 2013г, като за отделни програми повишението е в границите 5 до 20%. Смъртни случаи са регистрирани в 16 от програмите (общият им брой е 36 души). Според посочените причини, най-голям е броят на починалите поради здравословни усложнения (31 души), на второ място са починалите поради инцидент от друг характер (5 души). През 2013 смъртни случаи е имало в 15 от програмите (общият им брой е 31 души), а през 2012 смъртни случаи е имало в 10 от програмите (общият им брой е 21 души). През последните три години се отбелязва увеличение на

броя на смъртните случаи на пациенти в програмите (през 2012 г. починалите са 0.60 % от общия брой на всички пациенти, а през 2014 те са 1.05 %).

В програмите за лечение с агонисти и агонист-антагонисти през 2014г. на лечение са: 100 пациента носители на вируса на ХИВ/СПИН, разпределени в различни програми.

Постижения:

В годишните отчети на част от програмите се отчита подобро психологично и социално функциониране на пациентите, изграждане на толерантни семейни отношения с техните близки, като дори има сформирани групи за родители / училище за родители.

Отчита се повишаване на интереса на пациентите към психосоциалните интервенции, което е довело и до увеличение на общия брой на задържалите се в психотерапия. Повишила се е квалификацията на пациентите, тъй като са се записали в университет или са възобновили студентските си права.

Лечението с агонисти и агонист-антагонисти се явява средство за превенция на разпространението на ХИВ и Хепатит “В” и “С” сред рисковата популация от интравенозни наркомани, както и начин за ограничаване на криминогенното поведение, свързано със злоупотребата с наркотични вещества.

Ръководителите на програмите съобщават и за успешни раждания на свои пациентки, които успяват да полагат адекватни грижи за новородените си деца.

Основни проблеми и трудности във функционирането на програмите

Най-голям проблем се явява отпадането от лечение на пациенти в програмите, поради липсата на финансова възможност да го продължат (голяма част от тях поради загуба на работните си места). След като не успеят да си заплатят няколко месечни вноски, пациентите самоволно напускат програмата без да им е направена детоксификация с намаляващи дози и контакта с тях се загубва. Поради настъпилата финансова криза, се отбелязва голяма мобилност на пациентите в програмите, извършване на сезонна работа, често извън населеното място, в което живеят или започване на работа извън пределите на страната, което затруднява работата на екипите.

От друга страна поради трудовата заетост на част от пациентите в програмите (или поради нежелание) се затруднява психологичната и социална работа с тях.

В част от програмите като сериозен проблем е посочена, невъзможността на пациенти с Хепатит С да се лекуват по НЗОК, защото съответната програма не фигурира в Консенсуса за лечение на Хепатити.

Конкретно за програмите функциониращи на територията на гр. София е отбелязано че, хоспитализацията на пациентите с коморбидни разстройства в психиатрични отделения в София е изключително трудна.

Друг важен проблем се явява отказа на медицинската служба в Централен Софийски затвор да приема и предоставя на пациентите лекарствен продукт Метадон хидрохлорид през 2014г., което е довело до прекратяване на лечението на пациентите изтърпяващи наказание там. Същото се отнася и за пациентите, които са лишени от свобода и са излежавали своите присъди в Бургаския затвор.

Координация и методическо ръководство на дейностите, свързани с рехабилитация на лица, злоупотребяващи или зависими от наркотични вещества

На основание чл.10 от Наредба № 8/ 07.11.2011г. на министерство на здравеопазването и министерство на труда и социална политика през 2014г. НЦН извърши мониторинг на дейността на програмите за психосоциална рехабилитация на лица, които са били зависими или са злоупотребявали с наркотични вещества.

На база извършения мониторинг и направения от НЦН анализ на дейността на програмите за 2014г очертаваме следната ситуация за изминалата година:

Психосоциалната рехабилитация и ресоциализация на лица зависими към наркотични вещества се осъществява в 11 програми за психо - социална рехабилитация в следните градове - София и област, Варна, Пловдив, Русе, Велико Търново, Добрич и в съответствие с чл. 89, ал.1, т.1-3 от ЗКНВП са разкрити към лечебни заведения или към организации с нестопанска цел, регистрирани като доставчици на социални услуги:

- Лечебните заведения, към които функционират рехабилитационни програми са изминалата година са 6; Към ЦПЗ – 4 (Русе, Добрич, Пловдив, Велико Търново); 1 рехабилитационна програма към СПП – „АГПСМП – ЦПЗ – гр. Варна” и 1 дневен център към ДПБЛНА – гр. София;

- Общ брой на доставчици на социални услуги през 2014 година е 5. Организации с нестопанска цел, регистрирани като доставчици на социални услуги – 3 резиденциални програми тип „Терапевтична общност” (ТО „Феникс”, ТО „Октава”, ТО „Билани”,); 1 програма за психо-социална рехабилитация и интеграция към Сдружение „Проект Пеперуда”, 1 дневна програма за психосоциална рехабилитация и интеграция - тип „отворена терапевтична общност” към АРЗ „Солидарност” . Капацитета на местата е 223 места, като в сравнение с 2013 г. е увеличен с 20 места. Общият брой преминали клиенти/пациенти през изминалата година в рехабилитационните програми е 472 човека. Общият брой пациенти/клиенти, завършили програмите е 211 човека, което представлява 44.70 % от приетите пациенти/клиенти. През 2013 – 2014 г.⁴ 160 човека са преминали на места, финансирани по Националната стратегия. През финансиранния период 2014 - 2015 г. преминали 30 души на места, финансирани по Националната стратегия, като общият брой е 190 души.

Основните проблемни вещества са на първо място алкохол, следвано от опиати, марихуана, амфетамини, кокаин, пико, комбинирана зависимост/полиупотреба, Друг проблем е комбинираната употребата на различни вещества, коморбидността, както и повишаване на броя на зависимите към хазарт, медикаменти, марихуана, метадон и хранителни разстройства.

Като основни постижения за 2014 година могат да се отбележат следните:

- Програмите за психосоциална рехабилитация запазват качеството на услугите към зависимите лица, независимо от финансовата нестабилност и проектното финансиране.
- Подобрява се физическото и психическото здраве на голяма част от клиентите и намаляване на криминогенното поведение.
- Подобрява се семейно и социално функциониране на клиентите, изразяващо се в трудова и учебна заетост и по-добра семейна атмосфера.
- Повишава се качеството на живот на клиентите и възможността за справяне с високорискови ситуации за употреба на ПАВ.
- Програмите за психо-социална рехабилитация за пациенти в поддържащи програми продължават да са ефективен модел за подобряване на тяхното

⁴ Финансирането е започнало края на 2013 г. и приключило средата на 2014 г. поради това, броят от 160 души е включени в отчета за 2014 г.

състояние, преодоляване на инерцията и пасивността в лечението, повишаване на качеството им на живот и интеграция в обществото. Нараства броят на участници, които са на поддържащо лечение с агонист и агонист-антагонисти в програми за психосоциална рехабилитация.

- Постига се въздържание за употреба на ПАВ и осъществяване на личностна промяна и корекции в поведението на зависимите за дълъг период от време.
- Моделът на Терапевтична общност се оформя като място, което добре повлиява клиенти с коморбидност.
- Програмите за психосоциална рехабилитация все повече припознават Национален център по наркомании като партньорска организация, и в качеството на методическа помощ относно тяхната програма.

Проблемни области:

- Липса на достъчен брой места за клиенти, нуждаещи се от представена на услуги в областта на психосоциалната рехабилитация
- Недостатъчно финансиране на дейностите на програмите за психосоциална рехабилитация. НЦН извършва частично финансиране на проектен принцип по Националната стратегия за борба с наркотиците (2014 – 2018 г.), което през 2014 година се намали на 6 месеца за финансирано място. Това намалява времето на престоя в резиденциалните и отворените дългосрочни програми.
- Неравномерно териториално разпределение на програмите за психосоциална социална рехабилитация. В страната има области, в които липсват този вид услуги.
- Трудности в работа в мрежа и партниране както между самите програми за рехабилитация, така и с други институции и организации.
- Зачестява употребата на амфетамини и синтетични стимуланти, което създават трудности в лечението и рехабилитацията, поради недостатъчни обучения в спецификата на зависимостта от синтетични стимуланти и специфика при работата с тази зависимост.
- В някои от програмите има текучество и смяна на членове на екипите. Попълването с нови кадри за известно време дестабилизира програмата, поради нуждата от обучение и адаптация към модела на програмата и работата със зависими.

- Много от програмите се издържат на проектен принцип или чрез такси от зависимите, а това създава условия за трудности в задържането на клиенти и работещи квалифицирани екипи.
- Като проблемна област се очертава работата с близкото обкръжение на зависимите (родители, партньори, близки), особено на тези от резидентните програми поради географско положение или заради професионалния капацитет на екипа, който на места – в ЦПЗ или терапевтични общности няма нужната квалификация за работа със семейства и съответно нужния опит.
- Програмите за психосоциална рехабилитация изпитват сериозни затруднения в опитите си за сътрудничество с психиатричните клиники при необходимост от медицинска помощ.

Методическо ръководство и финансиране на дейности за рехабилитация на лица, злоупотребяващи или зависими от наркотични вещества.

В края на 2014 година НЦН обяви конкурс с Насоки за кандидатстване по покана за набиране на проектни предложения за финансиране на безплатни места по Националната програма за изпълнение, стратегическа задача 3 на Плана за действие на Националната стратегия за борба с наркотиците. След разглеждане от сформирана комисия от експерти на НЦН и МЗ през 2014 се финансираха 27 места в 5 програми за психосоциална рехабилитация места (съответно 12 места в нерезиденциални програми и 15 места в резиденциални програми). Финансирането е за срок от 6 месеца съответно през 2013 г. - 55 места за 7 месеца в 6 програми за психосоциална рехабилитация. Към март 2015 г. финансираните места са заети, като са преминали 30 души, което означава, че 90 % от постъпилите клиенти на програмите са останали. Това показва голямата значимост на финансирането за хората които имат желание да се лекуват, но нямат финансови възможности. Предстои цялостна оценка на финансирания период и изготвяне на окончателен доклад. Беше проведена среща с ръководителите на която бяха дискутиране възникналите проблеми свързани с намалените средства, както и бяха дадени насоки за отчета на финансираните проекти.

През месец декември 2014 г. на основание Заповед № 46/ 19.11.2014 г. и утвърдена процедура от директора на НЦН, беше проведен мониторинг на програми осъществяващи програми за психосоциална рехабилитация съгласно изискванията на наредба № 8 от 7 септември 2011 г. за условията и реда за осъществяване на програми

за психосоциална рехабилитация на лица, които са били зависими или са злоупотребявали с наркотични вещества. Мониторинг беше извършен на 9 програми за психосоциална рехабилитация:

Като резултат от проведения мониторинг може да се обобщи, че терапевтичните общности и дневните центрове/ АРЗ „Солидарност / отразяват модела терапевтична общност. Екипите са мотивирани, обучени и отдадени на работата си.

Програмите, които са в контекста на ЦПЗ имат нужда да бъдат очертани по-ясно техните граници, екипите имат нужда от допълнителни обучения, също така имат нужда от обособяване на самостоятелни помещения, където да се разгърне програмата за психосоциална рехабилитация.

През изминалата 2014 година в Националният център по наркомании са постъпили два проекта за издаване на съгласия за осъществяване на програма за психосоциална рехабилитация съгласно Наредба № 8 / 11.09.2011. за условията и реда за осъществяване на Програми за психосоциална рехабилитация на лица, които са били зависими или са злоупотребявали с наркотични вещества. Становище за съгласие е издадено на програма за психосоциална рехабилитация към „ЦПЗ – Велико Търново“ ЕООД.

През 2014 година Националният център по наркомании проведе обучение по реда на Наредба № 8 / 11.09.2011. за сертифициране на ръководители на програми за психосоциална рехабилитация на лица, които са били зависими или са злоупотребявали с наркотични вещества. Постъпиха 17 заявления за участие в курса и бяха сертифицирани 11 ръководители на програми.

Националният център проведе и обучения на хора, които пряко участват в осъществяването на програми за психосоциална рехабилитация за получаване на професионална квалификация по част от професия „Сътрудник, социални дейности“. След приключване на обучението, професионална квалификация получиха 6 човека.

НЦН проведени обучения в гр. Варна на екипа на Център за духовно обгрижване на наркотично зависими „Св. Боян Енравота” – гр. Варна. на тема „Принципи на психосоциалната рехабилитация на зависими, техните родители и семейства“. Целта на обученията е да подпомогне привеждане на програмата на центъра съгласно изискванията на Наредба № 8 / 11.09.2011.

Националният център по наркомании изготви писма до ОБСНВ в страната с цел проучване и събиране на информация относно съществуването на социални услуги на

територията на общините за зависими лица като Център за социална рехабилитация и интеграция, Защитено жилище, Кризисен център, Център за обществена подкрепа. От направената справка е видно, че специализирани социални услуги за зависими лица не се предоставят в смисъла на програма за психосоциална рехабилитация, а се обслужват зависими лица в общия поток на други социални групи уязвими лица, както и в центрове, които не са специализирани за проблеми с ПАВ. В три от по-големите общини в страната се предлагат социални услуги за зависими и това са: Община София, Община Пловдив и Община Кюстендил. Във всички останали общини се отчита нуждата от подобни услуги, но към днешна дата такива не са разкрити поради недостиг на финансови средства.

Координация и методическо ръководство на дейностите, свързани с намаляване на вредите, свързани с употребата на наркотични вещества

Дирекцията осъществява дейности в две основни направления: диагностика на инфекциозни заболявания, свързани с употребата на наркотични вещества и дейности за намаляване на вредите от употребата на наркотични вещества.

Дейности по диагностика на инфекциозни заболявания, свързани с употребата на наркотични вещества.

През годината лабораторията към НЦН продължи сътрудничеството с Националната референтна лаборатория по HIV/СПИН към Националния център по заразни и паразитни болести.

През 2014 г. лабораторията към НЦН продължи споразуменията си за работа с фондация „Инициатива за здраве” и КАРИТАС – София. В лабораторията на НЦН се провежда пред и след тестово консултиране на клиентите. Кръвните проби на клиентите на програмите за намаляване на вредите към двете организации се взимат в подвижните кабинети на програмите от специално обучен персонал и се изследват в лабораторията на НЦН. В лабораторията към НЦН се изследват и пациенти на Държавната психиатрична болница за лечение на наркомании и алкохолизъм, както и други лица в риск от заразяване с инфекции свързани с употребата на наркотични вещества През годината съвместно с фондация „Инициатива за здраве” бяха изследвани лица лишени от свобода от Софийски затвор.

През 2014 г. в лабораторията към НЦН са извършени 2556 серологични изследвания на 661 пациенти, от които:

а) Пациенти на ДПБЛНА, търсещи лечение и други пациенти консултирани и тествани в лабораторията на НЦН – 283, от тях:

- позитивни за ХИВ – 10 лица (3.12%);
- позитивни на антитела срещу хепатит С – лица 104 (55.6%);
- положителни на HBsAg на хепатит Б – 13 лица (4.59%);
- позитивни на ТРНА за сифилис – лица 16 (6.0%).

б) Клиенти на КАРИТАС – София консултирани и тествани в лабораторията на НЦН – 176 употребяващи инжекционно наркотици (УИН), от тях:

- позитивни за ХИВ – 9 лица (5.11 %);
- позитивни на антитела срещу хепатит С – 119 лица (67.61 %);
- положителни на HBsAg на хепатит Б – 13 лица (7.38 %);
- позитивни на ТРНА за сифилис – 13 лица (7.38 %).

в) Фондация „Инициатива за здраве” предостави за тестване в лабораторията към НЦН 211 кръвни проби на УИН, от тях:

- позитивни за ХИВ – 13 лица (3.79 %);
- позитивни на антитела срещу хепатит С – 116 лица (57.14 %);
- положителни на HBsAg на хепатит Б – 12 лица (6.28 %);
- позитивни на ТРНА за сифилис – 13 лица (6.73 %).

Таблица на изследваните употребяващи инжекционно наркотици
за периода 01.01.2014 г. – 31.12.2014 г.

ВИД ИЗСЛЕДВАНЕ	БРОЙ ИЗСЛЕДВАНИЯ	ПОЛОЖИТЕЛЕН РЕЗУЛТАТ	
Ат с/у HIV	670	25	3.73 %
Ат с/у HCV	648	439	67.75 %*
HbsAg	605	38	6.28 %
Сифилис	633	42	6.63 %

Основни изводи на база анализ на данните за 2014 година:

• Броят на лицата, употребяващи наркотични вещества, които са изследвани в лабораторията на НЦН бележи спад с 20% за 2014 година спрямо 2013 година. Намалението на изследваните лица е в резултата от намаляване броя на тестваните от неправителствените организации.

- В последните пет години нивото на HIV инфекцията при употребяващите инжекционно наркотици бележи тенденция на задържане - около 3% от тестваните .

- Нивото на Хепатит В инфекция продължава да спада в цялата група на употребяващи наркотици, особено при лица под 25 г., употребяващи инжекционно наркотици, което вероятно е последица от успешно провеждащата се от 1992 г. ваксинационна програма на всички новородени в страната.

- Нивото на инфектирани с вируса на Хепатит С за всички интравенозни изследвани в София е 67 %. Може да се отбележи, че има тенденция на задържане в период от три години на нивото на инфектираност.

- Нивото на инфекция на сифилис е 6.6%, след високото ниво на инфектираност през 2012 година – 11% към обичайното ниво около 5-6% в предишните пет години.

Дейности по намаляване на вредите от употребата на наркотични вещества.

Дейността на програмите за намаляване на вредите от употребата на наркотични вещества се регламентира от Закон за контрол на наркотичните вещества и прекурсорите и от Наредба № 7 от 7.09.2011г. за условията и реда за осъществяване на програми за намаляване на вредите от употребата на наркотични вещества на Министерство на здравеопазването. Съгласно Наредба № 7/2011г., Националният център по наркомании издава съгласия за осъществяване на дейност от програмите, дава методически указания, извършва мониторинг и ежегоден анализ на тенденциите и проблемите в областта.

Данните от изготвения анализ, отнасящи се до епидемиологична ситуация в България в групата на ИУН, а именно тестване за Хепатит Б, С, сифилис, ХИВ/СПИН, както и за ваксинация при хепатит Б, ежегодно се представят от Националния център по наркомании на Европейската експертна среща по ключов индикатор „Инфекциозни заболявания в следствие употребата на наркотици, организирана от ЕМЦНН.

В изпълнение на Решение № 635 на МС от 2013г. за приемане на втори пакет от мерки за намаляване на регулаторната тежест, през 2014г., Националният център по наркомании изготви проект за изменение и допълнение на Наредба № 7/ 2011г. След обнародване на Наредбата в Държавен вестник, НЦН стартира процедура по удължаване срока на становищата за осъществяване на дейност на 11 програми за намаляване на вредите от употребата на наркотични вещества.

На основание чл.10 от Наредба № 7/ 07.11.2011г. на Министерство на здравеопазването, през 2014г. НЦН извърши мониторинг на дейността на програмата за намаляване на вредите от употребата на наркотични вещества към Областен съвет на Българския червен кръст – гр. Кюстендил и посещение на програмата към Фондация „Инициатива за здраве“ – София.

На база извършения мониторинг и във връзка с направения от НЦН анализ на дейността на програмите за 2014г очертаваме следната ситуация:

През 2014 г. програмите за намаляване на вредите са предоставяли услуги в 34 града на страната. Достигнатите индивидуални клиенти са над 8 000 души, от които над 200 човека в риск са получили услугата „водене на случай“. Разпространени са над 400 000 стерилни комплекта за безопасно инжектиране.

Услугите, които предоставят програмите са: раздаване на чисти игли, спринцовки, на принадлежности за инжектиране, презервативи, лубриканнти и здравно – образователни материали. Извършват се консултации за превенция на свръхдоза, насочване към лечение на инфекциозни заболявания и зависимост, обработват се рани и абцеси

Предоставят се още консултации за семейно планиране и бременност, консултации и информация за намаляване на рисковото поведение, за видовете социални услуги, за законодателството, свързано с употреба и разпространение на наркотици.

Услуги в Мобилен медицински кабинет се предоставят от четири организации на клиенти, употребяващи инжекционно наркотици, техни роднини и партньори, както и на общности в риск на територията на градовете: Бургас, София и Пловдив.

Услуги в нископрагов център (НПЦ) се предоставят от 10 организаци в градовете: Благоевград, Бургас, Пазарджик, София, Варна, Пловдив, Перник, Плевен, Русе и Кюстендил. Услугите са насочени към инжекционно употребяващи наркотици, техни роднини и партньори.

Всички програми посочват общи проблеми в групата на инжекционно употребяващите, а именно:

- а) застаряване на групата;
- б) събиране на малки групи употребяващи от български етнос в частни жилища с цел упражняване на инжекционни практики;

в) комбинирана инжекционна употреба на няколко вещества, както и полиупотреба на амфетамини, метамфетамини, метадон и перорална употреба на ривотрил и алкохол;

д) употреба на инхаланти сред групата от ромски етнос;

е) общият здравен и социален статус на клиентите продължава да е нисък (бездомни, безработни, без лични документи, с множество инфекции и съпътстващи заболявания);

ж) криминалността в групата остава висока, увеличава се проституцията и сред двата пола.

Забелязва се спад в броя контакти на територията на големите градове: София, Варна, Бургас и Пловдив. Възможна причина е посоченото от организациите активно навлизане на амфетамини и метамфетамини на пазара, които се употребяват от клиенти с различен профил: хора с добър социално – икономически статус, с високо образование и невъзприемащи употребата на наркотични вещества за рисков за здравето фактор. Това поставя въпроса за необходимостта от провеждане на обучение за работа на терен с клиенти, употребяващи стимуланти.

През 2014г. има повишаване на броя на консултациите за: намаляване на рисковото поведение, за видовете социални услуги, семейно планиране и бременност, както и за законодателството по отношение на употреба и разпространение на наркотици и лечение на зависимост.

През 2014г. е намалял броят на клиентите, достигнати в институции, предимно Места за лишаване от свобода. Остава открита необходимостта за създаване на постепенетещиарни услуги за ИУН, включващи активна работа, със службите на Министерство на правосъдието и териториалните дирекции на Агенция за социално подпомагане по проблемите на ресоциализация и реинтеграция на лицата.

И през тази година остава проблемът с недостатъчната покриваемост с услуги на територията на страната: в области като Видин, Монтана, Враца, Стара Загора, Сливен, Хасково, Велико Търново няма предоставяне на подобен вид услуги.

Друг проблем, който продължава да съществува е негативната обществена нагласа по отношение на хората, зависими от наркотични вещества. През 2014г. продължи подаването на сигнали и събирането на подписики от граждани и журналисти, че на територията на храм „Св. Николай Софийски“ на ул. „Пиротска“ се събират големи групи от употребяващи наркотични вещества, които причиняват

безпокойство и смут в гражданите от Район „Възраждане“ и притеснения относно безопасността на техните деца. Във връзка с това Националният център по наркомании продължи кореспонденцията с кмета на Района и изготви информация и предложение за решаване на проблемната ситуация.

Основното финансиране на дейността на програмите за намаляване на вредите от употребата на наркотични вещества се осигурява от Програма „Превенция и контрол на разпространението на ХИВ/СПИН“ на Министерство на здравеопазването и Глобален фонд за борба със СПИН, туберкулоза и малария. Чрез Националната стратегия за борба с наркотиците, Националният център по наркомании финансира дейности, насочени към превенция на рисковото поведение, превенция на свръхдоза и оказване на първа помощ при спешни състояния. През 2014г. тази дейност не беше финансирана, което затрудни работещите в програмите да провеждат регулярните и необходими обучения и консултации на ИУН за намаляване на смъртността сред групата.

От направения анализ се вижда, че и необходимо финансиране на екипите за продължаване на работата им по консултиране и обучение за оказване на първа помощ при спешни състояния, както и за други дейности за намаляване на смъртните случаи. Необходимо е и по – широко застъпване на дейностите, свързани с консултиране и мотивиране за промяна на рисковото поведение с акцент върху работата в ромска общност.

За да продължи развитието на дейностите и услугите в областта на намаляване на вредите от употребата на наркотични вещества посредством осигуряване на регулярно и устойчиво финансиране на програмите, Националният център по наркомании внесе писмено предложение до Министъра на здравеопазването и проведе среща с него и служители на Министерство на здравеопазването за осигуряване на необходимото финансиране за обезпечаване на дейността.

С цел осигуряване на адекватни за групата на ИУН услуги, през 2014 година НЦН финансира и методически ръководи проучване на поведенческите характеристики на ИУН. Проучването се реализира от 10 неправителствени организации в областта на намаляване на вредите от употребата на наркотици, като обхвана 17 (седемнадесет града) в страната и 1138 инжекционно употребяващи наркотици

През този година, основен проблем е инжекционната употреба на метадон сред клиентите на програмите, което налага работа в мрежа между програмите за лечение,

програмите за намаляване на вредите от употребата на наркотици, Министерство на здравеопазването и службите на Министерство на вътрешните работи.

По този повод Националният център проведе работна среща с представители на програми за лечение с агонисти и агонисти – антагонисти, програми за намаляване на вредите от употребата на наркотични вещества, работещи на територията на гр. София и представители на СДВР – гр. София.

Друг важен аспект на работата в областта на намаляване търсенето на наркотици е осигуряване на услуги за ресоциализация и реинтеграция на лицата, които са освободени от МЛС и, които са били зависими или са злоупотребявали с наркотични вещества.

Във връзка с този проблем, експерти от дирекцията участваха в Българо – Швейцарска конференция на тема „Социалните ползи от интегрирана програма за терапия и намаляване на здравния риск в затворите и общността“, организирана от Фондация „Инициатива за здраве“, Българо – Швейцарска програма за сътрудничество, Проект „Пеперуда“ – София и Contact Netz. След приключване на конференцията бяха обсъдени възможностите и необходимостта от създаване от постпенетенциарни услуги в градовете София и Бургас.

С цел повишаване качеството на услугите за ИУН и намаляване на рисковете за общественото здраве, Националният център по наркомании изготви проект на предложение за изменение и допълнение на Закона за здравето за създаване на специфични грижи за лица, употребяващи наркотични вещества.

Центърът изготви становище и взе участие в общественото обсъждането на проекта на Наказателен кодекс, в частта „Престъпления против режима на наркотични вещества, аналози на наркотични вещества и прекурсори“, като изрази несъгласие всички деяния (маловажни, рискови, високорискови по отношение на притежание на наркотици) да се третират като престъпление на общо основание. НЦН изказа мнение, че е необходимо законодателната уредба да дава гъвкавост и свобода при преценката и тълкуването на степента на обществена опасност на деянието.

Дейности по обучение на медицински и немедицински специалисти:

Обучение на медицински специалисти:

- *Провеждане на обучение на ръководители на програми за лечение с опиев агонисти и агонисти – антагонисти по реда на Наредба № 2 от 20.06.2012г. за условията и реда за осъществяване на програми за лечение с агонисти и агонисти – антагонисти на лица.*

През 2014г. Националният център по наркомании проведе процедура по набиране на кандидати за участие в обучението по Наредба № 2/2012г.

Постъпиха заявления от трима кандидати и по предложение на комисията, разгледала документите им, провеждането на курса беше отложено за 2015г., до набиране на минимален брой участници за запълване на местата по програмата (15 места).

- *Провеждане на обучение за медицински сестри, работещи в програми за лечение с опиев агонисти и агонисти – антагонисти по реда на Наредба № 2 от 20.06.2012г.*

Националният център по наркомании изготви въпросник и направи проучване за необходимостта от провеждане на обучение за медицинските сестри, работещи в програмите за лечение с опиев агонисти и агонисти – антагонисти в страната. Предвиждаше се обучението да е триденно и да бъде насочено към усъвършенстване на професионалната квалификация и повишаване на уменията на медицинските сестри, работещи в програмите за лечение, както и да се обсъдят проблемите в ежедневната работа на специалистите. Получена беше само една заявка и обучението не беше реализирано.

Обучение на немедицински специалисти и обучение на лица, работещи в областта на превенцията, лечението, рехабилитацията и намаляването на здравните щети, свързани със злоупотребата с наркотични вещества

- *Програма за обучение на лица, които пряко участват в изпълнението на програми за намаляване на вредите от употребата на наркотични вещества по реда на наредба №7 от 07.09.2011г. на министерство на здравеопазването.*

Националният център по наркомании проведе процедура за набиране на кандидати за обучение по Програма за обучение на лица, които пряко участват в изпълнението на програми за намаляване на вредите от употребата на наркотични

вещества. Учебният план на ежегодния сертификационен курс включва теоретичен и практически модул, като всеки един е с продължителност 20 часа.

За 2014 година няма постъпили заявления за участие в обучителната програма

- *Програма за обучение на ръководители на програми за психосоциална рехабилитация на лица с психични и поведенчески разстройства, дължащи се на употреба на наркотични вещества по реда на Наредба № 8/2011г. на МЗ*

Националният център по наркомании проведе процедура за набиране на кандидати за включване в обучението за ръководители на програми за психо – социална рехабилитация.

От постъпилите 17 заявления, в обучението взеха участие 11 специалисти, които завършиха успешно обучителната програма и след проведен изпит получиха сертификати за ръководители на програми.

За обучители бяха поканени чужди и български експерти с дългогодишен професионален опит в сферата на здравето, зависимостите и социалното подпомагане.

- *Програма за обучение на хора, които пряко участват в осъществяването на програми за психосоциална рехабилитация за получаване на професионална квалификация по част от професия „сътрудник, социални дейности”*

През 2014 г. Националният център по наркомании съвместно с Дружество знание – София стартира реализирането на Програма за обучение на хора, които пряко участват в осъществяването на програми за психосоциална рехабилитация за получаване на професионална квалификация по част от професия "Сътрудник, социални дейности". Програмата се осъществява в изпълнение на изискванията на чл. 9 от Наредба № 8 от 07.09.2011 г. на Министерство на здравеопазването и се финансира по Националната стратегия за борба с наркотиците (2009 – 2013). След процедура по разглеждане на документите бяха допуснати за участие в обучението 12 (дванадесет на брой) кандидати. Обучението стартира с теоретичната част от обучителната програма, след което се проведе практическо занятие.

Обучението завърши изпит, на който бяха допуснати 6 (шест) от обучаващите се и сертифицирани бяха 6 (шест) от тях, пет от които имат личен опит и един без личен опит.

- *Обучения на други специалисти в областта на намаляване търсенето на наркотици:*

- В периода от 11.02.2014г. до 11.03.2014г., Националният център по наркомании проведе обучение за 277служителите от Сектор „Пътна полиция“ на територията на София – град, София – област и гр. Враца на тема теми: „Ситуация в страната по отношение на наркотичните вещества“. „Видове наркотични вещества и тяхното въздействие при водачи на моторни превозни средства“. Работа с тестове „Dräger Drug Check 1200 STK“ и „Dräger Drug Test 5000“.

Такова обучение беше проведено за служителите на Сектор „Пътна полиция“ на територията на цялата страна. Обучители бяха експертите на Общнските съвети по наркотични вещества и ПИЦ към тях, а обучените пътни полицаи са над 1200.

- Експерти от Националния център по наркомании проведеха обучение на служители от Главна дирекция „Национална полиция“ на тема „Основни принципи при превенция в училищна среда“;

- Националният център по наркомании проведе обучение на ученици от 9-ти и 10-ти клас, работещи като доброволци към Общинския съвет по наркотични вещества – гр. Сливен. Темата на обучението беше „Превенция на рисково поведение в юношеска възраст“;

- Националният център по наркомании продължава да участва в Научноизследователския Борд за Малта, Гърция, Кипър и България за международна квалификация и взаимно сътрудничество за обучение на консултанти в областта на зависимостите.

През 2014 година беше обсъждана възможността за официалното признаване на професията „консултант по зависимостите“ в четирите държави. България е предприела стъпки в тази посока и от 2010 година, Националният център по наркомании реализира програма за получаване на квалификация за част от професия „Сътрудник, социални дейности“, която обучава и дава квалификация за методи за консултативна работа в областта на зависимостите.